

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON MUSEO

toimintakertomus

2010

Kirjoittajat: Marja-Liisa Hyvönen, Tanja Koskela, Hillevi Kotiranta, Riikka Mäkipelkola, Jarkko Mäntynen,
Janne Vilkuna, Pirjo Vuorinen
Taitto: Marja-Liisa Hyvönen

Kannen kuvassa Seminariumin räystääsrajan friisi restaurointitöiden jälkeen. Räystästä kannattavien puukonsolien maalauskoristeet tehtiin väritutkimuksissa löydettyjen alkuperäisten koristeaiheiden ja värien mukaan. Tiilisyyennysten sinisellä pohjalla olevat alkuperäiset valkoiset kipsirosetit ovat säilyneet hyvin.
Kuva Riikka Mäkipelkola.

SISÄLLYS

SAAVUTETTUA PÄÄMÄÄRIÄ JA YLLÄTTÄVIÄ AVAUKSIA	4
MUSEON JOHTOKUNTA 1.1.2010 ALKAEN	6
KULTTUURIHISTORIALLINEN OSASTO	7
Henkilökunta	7
Kokoelmien kuulumisia	8
Seminariumin restaurointi valmistui	11
Näyttelytoiminta.....	11
Koulutus ja matkat.....	17
Julkaisut ja artikkelit.....	18
Toimikunnat ja työryhmät	18
Toimitilat ja kalusteet	19
Opetus, esitelmät ja tapahtumat.....	19
Kampusopastointia.....	19
Tiedotus.....	20
Sidosryhmät	20
Laatutyö ja kehittämiskohteet	20
LUONNONTIETEELLINEN OSASTO.....	22
Henkilökunta	22
Kokoelmat	24
Näyttelyt.....	25
Kävijät.....	28
Tapahtumat	28
Talous	29
Toimitilaresurssit	29
Sidosryhmät	29
Tiedotus.....	30
Kokoustilan käyttö	32
Koulutus	32
Opetus ja esitelmät	32
Tutkimusyhteistyö	33
Muuta yhteiskunnallista palvelua.....	34
Julkaisut ja artikkelit.....	35
KASVITIETEELLINEN PUUTARHA	36
Puutarhan hoito	36
Istutukset.....	37
Kasvien poistot	38
Kasvikokoelmat.....	38
Tiedotus, neuvonta ja sidosryhmät	38
Seminaarinmäen puistojen kunnostussuunnitelma	40

Liite 1: Luonnontieteellinen osasto, kartunta eliöryhmittäin 2010

Liite 2: Luonnontieteellinen osasto/Keski-Suomen luontomuseo, kävijämäärät

SAAVUTETTUJA PÄÄMÄÄRIÄ JA YLLÄTTÄVIÄ AVAUKSIA

Kertomusvuonna opeteltiin palvelulaitoksena toimintaa uudessa julkisoikeudellisessa toimintaympäristössä eikä suurempia ongelmia kohdattu.

Aivan erityisiä ilon hetkiä koettiin kun useana vuonna siirtynyt ja lopulta vuonna 2006 alkanut Seminaariumin peruskorjaus ja restaurointi saatiin kertomusvuonna komeaan päätökseen. Museo osallistui työhön monin tavoin, vaikka museolla ei ollut selkeää roolia yliopiston kulttuuriympäristöä koskevissa prosesseissa. Rakennuksen avaus kiinnosti monia tahoja, niin alan asiantuntijoita, henkilökuntaa ja opiskelijoita kuin suurta yleisöä. Museon kannalta avaus oli onntto, sillä ensimmäisen kerroksen näyttelytiloissa oli vain väliaikaisia virtuaalinäyttelyitä eivätkä nekkään olleet avoinna säännöllisesti.

Kulttuurihistoriallisen osaston kokoelmiin syntyi kartunapainetta yllättävillä tavoilla. Ensiksi useiden rakennusten sisäilmaongelmat johtivat lopulta nopeisiin evakuointeihin, joihin museo osallistui sekä etenkin kaluston osalta. Samalla ilmaantui muita arvokkaita aineistoja, jotka täytyy järjestämisen ja seulonnan jälkeen säilyttää joko yliopiston omissa tai muissa muistiorganisaatioissa. Toiseksi suuriin ikäluokkiin kuuluvat työntekijät alkoivat eläkkeelle jäädessään jär-

jestää työpisteitään. Tällöin on löytynyt monia mielenkiintoisia aineistoja ja mikäpä muu taho ne käsittelee ellei museo. Yliopiston kampusten kulttuuri- ja luonnonympäristössä olevien nk. Suuren museon kohteiden ympäristönsuojelu astui pitkän askeleen kun kertomusvuonna perustettiin uusien toimintatahojen yhteinen Seminaarinmäen rakennussuojelun operatiivinen ryhmä.

Museo osallistui kertomusvuoden kesäkuussa ensi kerran European Academic Heritage Network Universeumin 11. vuotuisen kokoukseen, joka sillä kertaa oli Upsalan yliopistossa. Kokemukset olivat erinomaiset!

Jyväskylän yliopisto on vuonna 1979 perustetun Keski-Suomen ilmailumuseosäätiön yksi taustataho. Museo päätti laajentaa kertomusvuonna pääasiassa lentokoneita esittelevää perusnäyttelyään kokonaisvaltaisella ilmavoimien historiaa esittelevällä osastolla. Yliopistonmuseo antoi projektille vetoapua siten, että museon museomestari jäi syksyllä työlomalle, jonka ajaksi ilmailumuseo palkkasi hänet. Säästyneet palkkarahat suunnattiin kokoelmien luettelointiin ja digitointiin.

Paikallisten ei-museoammatillisesti hoidettujen museoiden tilanne oli erityisesti vapaaehtoisväen ikääntymisen, kuntien tuotavuusohjelmien ja kuntaliitosten myötä huolestuttanut useita tahoja. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimesi syksyllä 2010 (vapaaehtoisvoimin hoidettujen) paikallismuseoiden kehittämistyöryhmän. Työn tavoitteeksi asetettiin ”- parantaa paikallismuseoiden toimintaedellytyksiä, nostaa esille paikallismuseotoiminnan tarjoamat mahdollisuudet alueellisen omaleimaisuuden ja elinvoimaisuuden vahvistamisessa sekä lisätä yhteistyötä sekä museokentän sisällä että sidosryhmien kanssa.” Yliopiston museolla on edustus työryhmässä, minkä lisäksi tekeillä on museologinen väitöskirja, jonka pilottina on yliopiston museo. Väitöstutkimuksen tuoteistettuna päämääränä on monipuolinen vapaa eli open access -verkkotyökalu mainittujen paikallismuseoiden käyttöön.

Luonnontieteellinen osasto sai kertomusvuonna yllättäen usean muun yliopiston museon tavoin opetus- ja kulttuuriministeriöltä merkittävän summan kokoelmien digitointiin ja G-BIF:iin (Global Biodiversity Information Facility) liittämiseen. Ministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan osaston myöntö oli yllättävä siksi, että tähän asti valtion museo ei ole ollut oikeutettu samaan valtionavustusta. Loppuvuonna saatiin kuulla kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston virkamiehen kanta, että yliopistojen museot ovat nyt uudessa asemassaan kelpoisia valtionavustuksiin (ja periaatteessa valtionosuuksiin).

Vuonna 2007 valmistui opetusministeriön edellisenä vuonna asettaman Luonnontieteellisen keskusmuseon asemaa selvittänyt Luomus-työryhmän muistio, jonka yksi keskeinen ehdotus kuului: ”Pitemmällä aikavälillä tavoitteena on Helsingin, Jyväskylän, Oulun ja Turun yliopistojen sekä Suomen ympäristökeskuksen ja Kuopion kaupungin yhteinen Luonnontieteellinen museo, jolla on toimipisteitä eri puolilla Suomea.” Kertomusvuoden syksyllä työnsä aloitti Luonnontieteellisen keskusmuseon nimeämä Suomen luonnontieteellisten kokoelmien kehittämistyöryhmä, jossa

on kaikkien yliopistomuseoiden edustus ja jonka yhteistyöehdotukset saattavat johtaa kohti edellä mainittu päämäärään.

Varsinainen joululahja saatiin kun museolle myönnettiin marraskuisissa tulosneuvotteluissa riittävä kolmivuotinen määräraha Seminarium-rakennuksen uuteen perusnäyttelyyn, joka hajautetaan myös sekä eri puolille kampusta että verkkoon.

Jyväskylässä 24.1.2011

Janne Vilkuna

museonjohtaja, museologian professori

MUSEON JOHTOKUNTA 1.1.2010 ALKAEN

Puheenjohtaja professori Heikki Hanka
Sihteeri Piia Löppönen

Lehtori Jari Haimi, bio- ja ympäristötieteiden laitos
(Tutkija Panu Halme, bio- ja ympäristötieteiden laitos)

Luonnonsuojelupäällikkö Päivi Halinen, Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
(Ylitarkastaja Auvo Hamarus, Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus)

Lehtori Ilkka Ratinen, opettajankoulutuslaitos
(Yliassistentti Tiina Nevanpää, opettajankoulutuslaitos)

Konservaattori Jarkko Mäntynen, yliopiston museo
(Museomestari Tapani Kahila, yliopiston museo)

Vastaava suojelubiologi Panu Kuokkanen, Metsähallitus
(Projektipäällikkö Jussi Päivinen, Metsähallitus)

Professori Hanna Snellman, historian ja etnologian laitos
(Amanuenssi Tellervo Helin, humanistinen tiedekunta)
Opiskelija Satu Ruuska
(Opiskelija Heidi Hummastenniemi)

Museon johtaja: professori Janne Vilkuna
Museon varajohtaja: professori Janne Kotiaho

KULTTUURIHISTORIAALLINEN OSASTO

HENKILÖKUNTA

Kulttuurihistoriallisella osastolla on neljä vakituista työntekijää, joista museomestari on luontomuseon kanssa yhteinen. Tämän lisäksi osastolla ja sen toimintaan liittyvissä tehtävissä työskenteli vuoden 2010 aikana yhteensä 15 henkilöä. Määräaikaisen henkilökunnan palkkaus järjestettiin yhteistyöprojektien kautta, joissa yhteistyökumppaneina olivat mm. Suomen yliopistokiinteistöt ja yliopiston tilapalvelu sekä Jyväskylän kaupunki. Lisäksi saatiin rahoitusta työministeriön kautta nuorten työharjoittelijoiden palkkaamiseen.

Vakinainen henkilökunta

Vuorinen Pirjo, intendentti
kulttuurihistoriallisen osaston esimies, osaston toiminnan suunnittelu ja kehittäminen museologian opiskelijoiden ja harjoittelijoiden ohjaus

Hyvönen Marja-Liisa, museoamanuenssi
museon esine-, arkisto- ja kuvakokoelmien tieteellinen hoitaminen, tietopalvelutehtävät, näyttelyiden sisällöntuotanto, opiskelijoiden ja harjoittelijoiden ohjaus

Jokinen Raili, valokuvausteknikko
museon kuva-arkiston tekniset työt: kuva-aineistojen digitointi ja tallentaminen museon tietokantaan

Kahila Tapani, museomestari (yhteisesti luonnontieteellisen osaston kanssa)

näyttelyiden visuaalinen ja tekninen suunnittelu ja toteutus, piirrookset, kokoelmalogistiikka, valokuvaus (työvapaalla 20.9. alkaen)

Määräaikainen henkilökunta

1. Budjettivaroin:

Korkiakangas Teemu, 22.3.–28.4. ja 17.5.–30.6.

Liikunnan arvoirtaimiston inventointi

Laskujärvi Markku, 1.11.–31.12.

kokoelmien dokumentointi ja luettelointi

Niemi Niina, 22.3.–28.4. ja 17.5.–30.6.

Liikunnan arvoirtaimiston inventointi

Nurminen Miika, suunnittelija, tuntitöinä

kokoelmatietokantojen Duo ja Arte kehittäminen ja mikrotuki niiden käytössä

Tapper Mirva, 22.3.–28.4.

Salmirannan kokoelmatilojen esineinventointi ja esineiden Kanavuoreen muuttamisen muuton ohjeistus

2. Ulkopuolisin varoin

Mäkipelkola Riikka, suunnittelija 1.1. –31.12.2010

Seminarium- ja Oppio-rakennusten rakennustutkimus ja dokumentointi.

3. Työministeriön varoin (työelämävalmennus, työharjoittelu)

Hanhikoski Reetta, 25.1.–30.4.

kokoelmien dokumentointi ja luettelointi

Oikarinen Timo-Pekka, 1.11.–31.12.

valokuvakokoelman digitointi ja tallentaminen museon tietokantaan

4. Opiskeluun liittyvä harjoittelu

Aaltonen Heidi, museologian harjoittelu 8.6.–24.6. ja 2.8.–27.8.

Päivärinteen päiväkodin historiavitiini

Koskinen Tanja, taidehistorian harjoittelu 17.5.–11.6.

Laskujärvi Markku, museologian harjoittelu, lokakuu kokoelmien dokumentointi ja luettelointi

Liebsch Katrin, Erasmus-harjoittelu 1.9.–31.12.

Mannonen Mika, museologian harjoittelu 8.6.–24.6. ja 2.8.–27.8.

Päivärinteen päiväkodin historiavitiini

Mäkinen Tero, museologian harjoittelu, syksy 2010

taidemyyntinäyttelyn kokoamiseen osallistuminen

Pasanen Anu, museologian harjoittelu, syksy 2010 taidemyyntinäyttelyn kokoamiseen osallistuminen

Pietarinen Piia, museologian harjoittelu 3.5.–15.6. kokoelmien dokumentointi ja luettelointi

Lisäksi museo teki yhteistyötä tohtorikoulutettava Ari Häyrisen kanssa museon tietokantojen kehittämisessä.

Kampusopastukset: Riitta Elonheimo, Tapani Hynynen, Ville Häkkinen, Markku Laskujärvi, Saara Laukkanen, Juha Mäkinen

KOKOELMIEN KUULUMISIA

Kokoelmapolitiikka määrittää museon tallennusvastuun

Museon kulttuurihistoriallisen osaston kokoelmat palvelevat tutkimusta, opetusta ja julkaisu-/tiedotustoimintaa erityisesti yliopiston oppihistorian ja rakennetun ympäristön kannalta. Lisäksi kokoelmiin kuuluvat valtakunnallisesti merkittävät suomenkielisen opettajakoulutuksen vaiheisiin liittyvät aineistot. Kokoelmat jakaantuvat esineisiin, kuviin, arkistoaineistoon, kirjallisuuteen ja tallenteisiin. Aineistot tallennetaan museon Duo-tietokantaan. Museo hallinnoi myös yliopiston taidekokoelmaa, joka on tallennettuna ARTE-tietokantaan. Tietokannat on toteutettu museon ja yliopiston omana työnä ja ne noudattavat rakenteeltaan kansainvälisiä museoiden kokoelmatietokantojen kenttäjakoa. Kokoelmahallinnon periaatteena ovat avoimuus ja saavutettavuus. Monipuolisine kokoelmineen museo osallistuu omalta osaltaan yliopiston tehtävään uuden tiedon jalostamisessa ja sivistysperinnön uudistamisessa.

Aineiston digitointi on avainasemassa museoiden kokoelmiin kerätyn tiedon saavutettavuuden kannalta. Digitoitu aineisto on mahdollista saattaa tietoverkkojen kautta kaikkien ulottuville. Digitointi mahdollistaa myös aineistojen poikkitieteellisen tutkimuskäytön. Luettelointia on kehitetty viime vuosina niin, että luetteloitavat esineet valokuvataan, ja kuvat liitetään tietokantaan yhdessä muiden dokumentointitietojen kanssa. Ääninauhojen, videotallenteiden ja valokuvien digitointia on jatkettu museolle jo vuonna 2008 kootun työaseman avulla.

Edelleen museon kokoelmatyön ongelmana on se, että Jyväskylän yliopistolla ei Suomen muiden yliopistojen tavoin ole yhteistä tallennussuunnitelmaa erityisesti julkisin varoin kootun tutkimus- ja opetusaineiston tallentamiseksi (laitosten tutkimus- ja opetusvälineet, muistoesineet, kuva-arkistot, muu kuin virka-arkistoaineisto kuten tutkimus- ja opetusmateriaalit, tutkimusten ja opinnäytteiden empiiriset aineistot, ym. laitoksilla säilytettävä oppihistoriallinen aineisto). Yliopistotason tallennussuunnitelman puute haittaa huomattavasti museon toimintaa. Museo joutuu väistämättä tilanteisiin, joissa sen rooli on toimia ”pelastusviranomaisena” yhdessä virka-arkiston ja kirjaston kanssa, kun laitokset esimerkiksi sisäilmaongelmien vuoksi muuttavat rakennuksesta toiseen, luopuvat varastotiloistaan tai peruskorjaukset vaativat nopeita toimenpiteitä laitosten vanhojen tutkimus- ja opetusarkistojen siivoamisessa. Selkeää sopimuskäytäntöä ei ole myöskään siitä, kuinka eläkkeelle siirtyvän henkilökunnan Jyväskylän yliopistolle tärkeä oppi-/tieteenhistoriallinen aineisto tallennetaan.

Museon kokoelmia käytettiin toimintakertomusvuonna opinnäytetöiden, tutkimusten, julkaisujen, lehdistöartikkelien ja tiedottamisen aineistoina. Erityisesti Uno Cygnaeuksen syntymän 200-vuotisjuhlavuosi 2010 lisäsi tiedusteluja häneen liittyvistä valokuvista ja muusta aineistosta.

Uusia lahjoituksia ja nykypäivän dokumentointia

Kokoelmat karttuivat vuoden 2010 aikana 74 uudella päänumerolla. Museon diariossa oli vuoden 2010 lopussa yhteensä 4211 päänumeroa. Luku ei kerro kokoelmien kokonaisvolyymia, koska yhden päänumeron alla saattaa olla useita kymmeniä tai satoja esineitä tai muita kokoelmalajikkeita. Esinekokoelmien arvioitu lukumäärä on tällä hetkellä noin 38 000. Kuva-arkistossa arvioidaan olevan kuvia noin 30 000. Lahjoitukset luetteloidaan Duo-ohjelmalla museon tietokantaan. Toimintakertomusvuonna tallennettiin useiden yliopiston laitosten vaiheisiin liittyvää aineistoa kuten tutkimus- ja opetuskäytössä olleita laitteita, valokuvia ja kirjallista materiaalia museon kokoelmapolitiikassa määritellyn tallennussuunnitelman mukaisesti. Aineistoa siirrytään laitoksilta museon kokoelmiin usein muutosten yhteydessä, jolloin useinkin hyvin nopealla aikataululla joudutaan valitsemaan museolle tuleva materiaali. Toimintakertomusvuonna tällaiseen tilanteeseen jouduttiin Liikunta-rakennuksen tyhjentämisen vuoksi. Liikunnalta museon kokoelmiin siirtyi mm. valokuvia, ääni- ja kuvanauhoja sekä erilaisia laitteita. Vuoden aikana saatiin myös useita lahjoituksia mm. yliopiston alumneilta sekä emerituksilta.

Kuva-arkistot ja digitaalisuus

Kuvakokoelmien digitoimista on jatkettu toimintakertomusvuoden aikana. Vuoden aikana digitoitiin valokuva-albumissa olevia, seminaarin ja kasvatusopillisen korkeakoulun kokoelmiin kuuluvia kuvia ja liitettiin niiden tiedot museon tietokantaohjelmaan. Osa uusista kuvalahjoituksista saadaan digitaalisessa muodossa tai skannaamalla kuvat lahjoittajan kuvista. Digitaalinen kuva-arkisto on karttunut myös asiakkaita varten skannatuilla sekä museon toimesta digikameralla kuvaamalla.

Museo on seurannut KDK (kansallinen digitaalinen kirjasto) -hankkeen etenemistä ja osallistunut sen järjestämiin koulutustilaisuuksiin mahdollisuuksien

mukaan. KDK-hankkeen tarkoituksena on parantaa kirjastojen, arkistojen ja museoiden sähköisten aineistojen saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä. Hankkeen tuottamalla Digiwiki-sivustolla on valokuvien, kuvataiteen, audiovisuaalisen aineiston, äänitteiden, asiakirjojen sekä muiden aineistojen digitointia koskevia suosituksia ja ohjeita.

Vuonna 2010 selvitettiin mahdollisuutta julkaisua osa museon valokuvakokoelmasta verkossa yliopiston kirjaston JYX-julkaisujärjestelmän kautta. Ensimmäiseen vaiheeseen valittiin osa vanhimmista valokuvista ja ne on tarkoitettu julkaista vuoden 2011 aikana.

Taidekokoelman tapahtumia vuonna 2010

Vuonna 2009 ilmestynyttä, Jyväskylän yliopiston taidekokoelmaa esittelevää Hyöky ja Horisontti -teosta varten kuvatuista taideteoksista tuotettiin vuonna 2010 seitsemän kortin postikorttisarja. Valokuvat otti Keski-Suomen museon valokuvaaja Pekka Helin ja korttien graafisen suunnittelun teki Jyrki Markkanen.

Taidekokoelma karttui vuoden aikana kuudella uudella teoksella. Teoksista kolme hankittiin yliopiston taidehankintamäärärahalta. Toiset kolme tulivat lahjoituksena emeritus professori Bo Lönnqvistiltä. Näiden lisäksi Eero ja Erkki Fredriksonin säätio kartutti deponointiaan neljällä teoksella:

Hintsanen, Päivi	Hukattu portaikko
Hintsanen, Päivi	Cirque de nuit
Kumpulainen-Sokka, Maija	Tumma punainen
Räisänen, Janne	New York-Vallila
Räisänen, Janne	Mikamikamika varikolla
Ekström, Kjell	Strandträd
Autere, Hannes	Pyhä mies (Fredrikson)
Heikkilä, Erkki	Vanhasta kylästä (Fredrikson)
Hirvimäki, Veikko	Mikael Ristillä (Fredrikson)
Särkkä, Matti	Lapin joki (Fredrikson)

Seminarium-rakennuksessa ennen rakennuksen peruskorjausta sijainneiden muotokuvamaalausten ja -veistosten konservointityö käynnistyi marraskuussa 2010. Konservoinnista vastasivat taidekonservaattori Jaana Paulus ja taiteilija Antti Ratalahti. Konservointityö valmistui alkuvuodesta 2010, ja teokset sijoitettiin jälleen Seminarium-rakennukseen. Teokset puhdistettiin ja vauriot korjattiin. Samoin tarkistettiin kehysten kultauksukset.

Useita yliopiston taidekokoelman teoksia oli vuoden kuluessa näyttelylainassa. Keski-Suomen museon Maalareiden Tourujoki -näyttelyssä oli esillä yliopiston omasta kokoelmasta Carl Bengtsin teos Talvimaisema Tourujoelta ja Feliks Ojasen teos Tourujoelta sekä Fredriksonin säätion taidekokoelmasta Urho Lehtisen Tourujoki, Onni Kososen teokset Tourujoen veneranta ja Tourujokea, Feliks Ojasen teokset Murtunut hopeapaju ja Tourujoen rantaa sekä Johannes Rantasen Tourujoen kevät. Näyttely oli esillä 21.11.2009–7.2.2010.

Ateneumin taidemuseon näyttelyssä Veikko Vionoja – tekijämies (11.6.–3.10.) oli lainassa yhteensä viisi teosta. Teokset olivat Tissarin kokoelmaan kuuluvat Kesämökin sisäkuva, Kyrönjoki, Lumituisku ja Talvi-ikkuna sekä valtion kokoelmaan kuuluva Appelsiinipuu.

Useita yliopiston käytössä olleita rakennuksia jouduttiin vuoden 2010 aikana tyhjentämään sisäilmaongelmien vuoksi. Tämä merkitsi sitä, että myös rakennuksiin sijoitetut taideteokset oli siirrettävä väliaikaisesti säilytystiloihin odottamaan uudelleensijoittamista. Taideteokset puhdistettiin perusteellisesti ennen siirtämistä.

Marraskuun 26.–28.11. museo oli mukana yliopiston varainhankinnan tukemiseksi järjestetyn Taiteen paikka -taidemyyntinäyttelyn järjestelyissä yhteistyössä TAIKU:n kanssa. Näyttely sijoitettiin Seminariumin uusiin näyttelytiloihin.

Seminaarinmäellä sijainnut ukrainalaisen taiteilijan huonoluntainen teos purettiin, syyskuussa. Teoksesta oli muodostunut turvallisuusriski ohikulkijoille. Kuva Tapani Kahila.

SEMINARIUMIN RESTAUROINTI VALMISTUI

Entisen Jyväskylän seminaarin päärakennuksen restaurointityöt saatiin päätökseen vuoden 2010 aikana. Avajaisia vietettiin huhtikuussa. Avajaisten jälkeen viimeistelyitä jatkettiin.

Rakennuksen korjaamisen ehkä näkyvin vaihe, vanhan juhlasalin maalaustöiden restaurointi, valmistui vuoden alussa. Tämän jälkeen toteutettiin koko rakennuksen kalustaminen. Uudet kalusteet toimitti Nikari Oy. Vanhojen kalusteiden kunnostamisesta vastasi Erkki Toivainen.

Avajaisten yhteydessä järjestettiin runsaasti yleisö-opastuksia. Tätä varten yliopiston museo sekä viestintä kouluttivat opasjoukon, joka oli käytettävissä vuoden aikana lukuisten eri tilaisuuksien oppaina.

NÄYTTELYTOIMINTA

Kohti uutta perusnäyttelyä

Seminarium-rakennuksen peruskorjauksen valmistuessa vuonna 2010 museon näyttelytiloihin tulivat alkuvaiheessa nähtäville esitykset, jotka kertovat rakennuksen peruskorjauksesta ja tulevan perusnäyttelyn aihepiiristä sekä Tissarin taidekokoelmasta. Esitykset koostettiin pääosin loppuvuodesta 2009 tilapalvelun rahoituksella ja viimeisteltiin alkuvuodesta 2010. Näyttelyt olivat vuonna 2010 avoinna Seminarium-rakennuksen avajaisten sekä erilaisten muiden tapahtumien yhteydessä.

Rakennuksen tarinallisuutta vahvistettiin tuomalla eri kerroksiin yliopiston oppihistoriaan liittyviä dokumentteja: luokkahuoneisiin koottiin vitriinejä aikaisemmin käytössä olleista opetus- ja tutkimusvälineistä. Toisen kerroksen käytävälle sijoitettiin väitöksistä kertova vitriini. Lisäksi eri puolille rakennusta sijoitettiin yliopiston ja sen edeltäjien historiaan liittyviä valokuvasuurennoksia ja toiseen kolmannen kerroksen luokista kopioita vanhoista opetustauluista.

SEMINARIUM

Ylh. vas. Juhlasali vuonna 2007 ennen restaurointitöiden alkua 1960-luvulta peräisin olevassa maalausasussa.

Ylh. oik. Juhlasali palautettuna alkuperäiseen uusrenessanssiasuun.

Vas. Kuvassa on käynnissä juhlasalin parven pohjamaalaus-työt. Yhdessä konsolissa on näkyvissä esiinotoissa löydetty alkuperäinen koristeaihe, josta saatiin malli uudelleen toteutukseen.

Alh. Konsolin koristemaalausta toteuttamassa restaurointikisälli Tiina Lahikainen.

Sivun kuvat Riikka Mäkipelkola.

Seminariumin avajaisia juhlittiin 21.4.2010. Kuvassa vas. juhlayleisöä. Kuvassa oik. juhlatilaisuuden juontanut Uno Cygnaeus eli lehtori emeritus Erkki Laakso. Kuvat Sami Haapoja, JY Viestintä.

Avajaisiin osallistui mm. Helsingin yliopiston kasvatustieteen historian emeritusprofessori Martti T. Kuikka, joka valmistui vuonna 1961 kansakoulunopettajaksi Jyväskylän kasvatustieteiden korkeakoulusta. Kuvassa hän on museon intendentti Pirjo Vuorisen kanssa.

Osa museon henkilökunnasta pukeutui Seminariumin avajaisiin 1800-luvun asuihin. Kuvassa Riikka Mäkipelko ja Mirva Tapper. Kuva Tapani Kahila.

Seminariumin kolmannen kerroksen luokka peruskorjauksen jälkeen. Kuva Riikka Mäkipelkola.

Koska rahoitusta ei ollut, perusnäyttelyn valmistamista siirrettiin kohti seuraavia vuosia. Vuoden lopussa saatiin päätös näyttelyrahoituksesta ja suunnittelutyön on tarkoitus alkaa vuonna 2011.

Vaihtuvat näyttelyt

Uno Cygnaeuksen ja Kristiina Nappaan liittyvät vitriininäyttelyt pystytettiin 7.10 Normaalikoulun alakoululle ja ne siirrettiin 11.10. Seminarium-rakennukseen, jossa ne olivat esillä vuoden loppuun saakka.

Yliopiston museo oli mukana kokoamassa Säästöpankin ikkunassa (Kauppakatu 23) ollutta Uno Cygnaeuksen ja Wolmar Schildtin 200-vuotisjuhlavuoteen liittynyttä ikkunanäyttelyä yhdessä Keski-Suomen museon kanssa.

Jyväskylän kirjamessuille museo kokosi osion, joka esitteli Wolmar Schildtin ja Uno Cygnaeuksen elämäntyötä juhlavuoden kunniaksi.

Laitosnäyttelyt

Museo kokosi toimintakertomusvuonna Päivärinteen päiväkodin uusiin tiloihin (Kansakoulukatu 2) päiväkodin historiasta kertovan vitriinin. Vitriini koottiin museologian opiskelijoiden harjoitustyönä. Päivärinteen päiväkodin edeltäjä on saanut alkunsa Uno Cygnaeuksen perustamasta Jyväskylän seminaarin lastentarhasta ja -seimestä.

Museon edelleen esillä olevat laitosnäyttelyt:

- Bio- ja ympäristötieteiden laitos, Ambiotica, Ylistönrinne
- Educa, 1. ja 2. kerros, Rakennuksen vaiheita esittelevät vitriinit
- Historica, 1. ja 2. kerros, Rakennuksen vaiheita esittelevät vitriinit
- Koulutuksen tutkimuslaitos, Opinkiven aula,
- Musiikin laitos, Musica, 3. kerros
- Niilo Mäki Instituutti (Asemakatu 4), professori Niilo Mäen elämäntyötä esittelevä vitriininäyttely
- Normaalikoulu, Normaalikoulun ala-asteen aula
- OKL:n fysiikan opetusvälineet, päärakennus, huoneen C 118 viereinen käytävä

Liikunta-rakennuksen peruskorjauksen vuoksi rakennuksen toisessa kerroksessa sijainneet vitriinit purettiin. Kuvat Tapani Kahila.

- OKL:n kuvaamataidonopetuksen vaiheita, pää-rakennus, 4. kerros
- OKL:n liikunnanopetus, U2
- Opettajankoulutuksen vaiheita Jyväskylässä, pää-rakennus, 3. kerros
- Rehtoraatti, yliopiston eri tiedekuntien vaiheita ja toimintaa, rehtorin viittaa ja käätyjä sekä yliopiston saamia mitaleja ja lahjoja esittelevät vitriinit
- Tapiolan päiväkotia (Kalervonkatu 12), päiväkodin historiasta kertova näyttely
- Varhaiskasvatuksen laitos, rakennus X, 1. kerros
- Yliopistopainon vitriini (Cygnaeuksenkatu 3)
- Lozzin posterinäyttely
- Oppio, 2. krs
- Nanotalo (Nanoscience Center), nanoteknologiaa hyväksi käyttämällä valmistettuja tuotteita esittelevä vitriini, joka on tehty yhteistyössä nanotiedekeskuksen kanssa.

Liikunta-rakennuksen 2. kerroksesta purettiin Tahko Pihkalan työhuone ja liikunnanopettajakoulutuksen vaiheita esittelevä vitriini rakennuksen peruskorjauksen vuoksi.

Verkkonäyttelyt

Vuonna 2010 tuli kuluneeksi 200 vuotta Jyväskylän seminaarin perustajan Uno Cygnaeuksen ja Jyväskylässä vaikuttaneen suomalaisuusmiehen Wolmar Schildtin syntymästä. Heidän toimintaansa esittelemään valmistui yhteistyössä Jyväskylän kaupungin kanssa verkkosivusto Sivistyksen syke, Cygnaeus ja Schildt 200 vuotta (<http://unojawolmar200.jyvaskyla.fi/>) sekä verkkonäyttely Unon ja Wolmarin matkassa (<http://unojawolmar200.jyu.fi/>). Verkkonäyttelyn käsikirjoituksen laati Anne Kalliomäki (Tarinakone). Näyttelyn graafisesta suunnittelusta ja toteutuksesta vastasi Päivi

Vuonna 2010 tuli kuluneeksi 200 vuotta Jyväskylän seminaarin perustajan Uno Cygnaeuksen ja Jyväskylässä vaikuttaneen suomalaisuusmiehen Wolmar Schildtin syntymästä. Heidän toimintaansa esittelemään valmistui yhteistyössä Jyväskylän kaupungin kanssa verkkonäyttely Uno ja Wolmarin matkassa (<http://unojawolmar200.jyu.fi/>).

Hintsanen. He laativat myös Sivistryksen syke -sivuston, joka sai nimensä koululaisille järjestetyn nimikilpailun kautta. Uno ja Wolmarin matkassa -verkkonäyttelyyn sisältyvissä dramatisoiduissa osuuksissa samoin kuin heidän fiktiivisellä kävelyllään eli äänipolulla nykypäivän Jyväskylässä näyttelijöinä olivat Antti Niskanen ja Aaro Vuotila.

Juhlavuoden kunniaksi Jyväskylän kaupunki ja Jyväskylän yliopisto tuottivat postimerkit Uno Cygnaeuksesta ja Wolmar Schildtistä. Postimerkkejä oli mahdollista tilata Itellan omakuvapostimerkkipalvelun kautta. Postimerkit suunnitteli graafikko Jyrki Markkanen.

Seminarium-rakennuksen peruskorjauksesta kertovat verkkosivut koottiin toimintakertomusvuonna osoitteeseen www.jyu.fi/erillis/museo/kho/tilat/seminarium. Sivut on laatinut rakennustutkija Riikka Mäkipelkola.

Vuoden aikana museon www-sivuilla on ollut lisäksi nähtävillä seuraavat verkkonäyttelyt

- Kerran kesällä. Lehtori Yrjö Blomstedtin ja seminaarilaisten partioretki Päijänteellä kesäkuussa 1911: www.jyu.fi/tdk/museo/Blomstedt/partioretki.html
- Kekristä joulun, yliopiston museon ja Keski-Suomen muistiarkiston kokoama näyttely Ahti Rytkösen valokuvista.: www.jyu.fi/tdk/museo/kekri/kekri.html
- Sanja-Kaisa Jalosen kokoama museon kuvataulukokoelmia esittelevä sivusto: www.jyu.fi/tdk/museo/kuvataulut.
- Jyväskylän seminaarissa opiskelleita valtakunnallisesti tunnettuja naisia esittelevä verkkonäyttely: www.jyu.fi/tdk/museo/naisoppilaat.
- Seminariumista Schroderukseen, museologian opiskelijoiden kokoama yläkaupungin yön näyttely, joka toteutettiin myös verkkonäyttelyinä: www.jyu.fi/tdk/museo/sch_julisteet_pieni.pdf

Jyväskylän yliopiston museon kokoelmiin kuuluu Uno Cygnaeuksen työhuoneen kalusto. Kuvassa työpöydän esineistöä. Kuvat Tapani Kahila.

Neljästä ensin mainitusta verkkonäyttelystä nähtävillä on myös englanninkieliset versiot. Lisäksi museon sivuilla esitellään tarkemmin 10 esinettä museon kokoelmista sekä aikajana, joka esittelee yliopiston vaihteita seminaarin ajalta nykypäivään.

Museon verkkosivuille on linkitettyä myös Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen ja Teknologiakasvatuksen tutkimusyhdistys TEKA ry:n raportteja ja artikkeleita Uno Cygnaeuksesta ja työkasvatusajattelusta, joita ovat laatineet mm. TEKA:n puheenjohtaja KT Tapani Kananoja ja KT Jouko Kantola. Artikkelit löytyvät osoitteesta: www.jyu.fi/tdk/museo/kasityo/kasityo.html.

KOULUTUS JA MATKAT

Pirjo Vuorinen osallistui Kansatieteen päiville Turussa 19.–20.3 ja piti siellä esitelmän.

Marja-Liisa Hyvönen osallistui Suomen Museo-liiton järjestämään museoiden KDK-ajankohtaispäivään 29.4. Helsingissä.

Marja-Liisa Hyvönen osallistui Office 2007 -koulutukseen 17.5.

Pirjo Vuorinen osallistui Kasvatuksen historian päiville 7.–8.6. Jyväskylässä

Pirjo Vuorinen osallistui Euroopan yliopistollisten museoiden Universeumiin kongressiin: XI Universeum Network Meeting University Heritage: Present and Future Uppsalassa 17.–24.6.

Marja-Liisa Hyvönen osallistui Suomen Museo-liiton järjestämälle Tunnista riskit, turvaa kokoelmat -verkkokurssille 15.9.–1.12. Kurssiin sisältyi kaksi lähiopetuspäivää Vantaalla.

Marja-Liisa Hyvönen osallistui Jyväskylän yliopiston kirjaston järjestämään tekijänoikeuspäivään 17.9.

Pirjo Vuorinen esitteli 10.3. OKL:n tekstiilikäsityön erikoistujille koulujen käsityöopetuksen vaiheita. Opiskelijat pääsivät työpajassa myös itse kokeilemaan Fröbelin paperinpujotetta. Kuva: Pirjo Vuorinen.

Pirjo Vuorinen osallistui Uno Cygnaeuksen juhlaseminaariin 12.–13.10. Jyväskylässä ja piti siellä esitelmän.

Marja-Liisa Hyvönen osallistui laatukäsikirjan ylläpitoon liittyvään Laatu-Plone -koulutukseen 2.11.

Pirjo Vuorinen, Marja-Liisa Hyvönen ja Riikka Mäkipelkola osallistuivat sähköpostijärjestelmän vaihtumiseen liittyneeseen Exchange-koulutukseen 11.11.

JULKAISUT JA ARTIKKELIT

- Kiviniemi, Ulla – Vuorinen, Pirjo: Cygnaeus, Fröbel and the Finnish national curriculum of handicraft. In the spirit of Uno Cygnaeus: pedagogical questions of today and tomorrow, toim. Aki Rasinen ja Timo Rissanen. 2010. s. 183–189.
- Mäkipelkola, Riikka – Vuorinen, Pirjo: Historian kerroksisuus saa näkyä. Arkkitehti 4/2010. s. 35–36.

TOIMIKUNNAT JA TYÖRYHMÄT

Pirjo Vuorinen kuului Jyväskylän kaupungin Uno Cygnaeus ja Wolmar Schildt 200-vuotta juhlavuoden työryhmään. Tapani Kahila, Riikka Mäkipelkola ja Pirjo Vuorinen kuuluivat S-rakennuksen peruskorjauksen suunnittelu- ja työmaakokousryhmään ja osallistuivat rakennuksen peruskorjauksen suunnittelu- ja työmaakokouksiin. Pirjo Vuorinen toimi Jyväskylän yliopiston kulttuuritoimikunnan jäsenenä, Jyväskylän yliopiston senioriyhdistys JYKYSin johtokunnan jäsenenä ja asiantuntijajäsenenä Alaskan Sitkan luterilaisen seurakunnan historiallisessa toimikunnassa. Museonjohtaja Janne Vilku (varsinainen jäsen) ja intendentti Pirjo Vuorinen (varajäsen) olivat yliopiston edustajina Keski-Suomen ilmailumuseosäätiön hallituksessa. Museo kuuluu kansainvälisen museoliiton ICOMin yliopistollisten museoiden järjestöön UMACiin sekä Euroopan yliopistollisten museoiden verkostoon Universeumiin.

Seminaarinmäen suojelun yhteistyöryhmä

Vuosien jälkeen yliopiston museon edustus oli kutsuttuna Seminaarinmäen rakennussuojelun yhteistyöryhmän kokoukseen elokuussa. Kokouksessa päädyttiin perustamaan erityinen Seminaarinmäen suojelun operatiivinen ryhmä, johon tuli edustus yliopiston museosta. Ryhmän koollekutsujana ja puheenjohtajan toimii SYK Oy:n kampusmanageri Jani Virtanen. Ryhmä kokoontui vuoden aikana yhden kerran, ja yliopiston museota siinä edustivat intendentit Tanja Koskela ja Pirjo Vuorinen sekä puutarhasuunnittelija Hillevi Kotiranta.

TOIMITILAT JA KALUSTEET

G-rakennuksessa museolla oli aiemmin käytössään noin 500 neliötä juuri museon toimintaa varten suunniteltua työ- ja toimistotilaa. Toimintakertomusvuonna museo kuitenkin luopui toisen kerroksen projektityötilasta ja pohjakerroksen valokuvaboratoriosta.

Museolla on säilytystiloja yliopiston päärakennuksessa ja Opinkivessä. Museo on aiemmin huolehtinut Seminaarinmäen etelärinteessä sijaitsevasta vanhasta riihestä, joka on Jyväskylän vanhan kaupunkialueen vanhin rakennus. Vuonna 2010 museo kuitenkin luopui Riihestä, ja sen ylläpidosta vastaa nykyisin yliopiston Tilapalvelut. Museo oli kuitenkin edelleen mukana järjestämässä riihi-iltamia elokuussa 2010.

OPETUS, ESITELMÄT JA TAPAHTUMAT

Museo on toiminut OKL:n ja museologian opiskelijoiden demonstraatiopaikkana. Museologian opiskelijat toteuttivat dokumentoinnin harjoitustöitään tallentamalla yliopiston nykypäivää (tallennusharjoitus MSLP020). Vuonna 2010 aiheina olivat yliopiston hallintojohtaja Erkki Tuunasen, humanistisen tiedekunnan tiedekuntasihteri Matti Myllykosken ja

luontomuseon intendentti Tanja Koskelan työt. Tallennusharjoituksia tehtiin myös aiheista opiskelija ja internet, opiskelijoiden televisionkatselutottumukset, opiskelijoiden puhelimenkäyttö, opiskelijoiden tietokoneenkäyttö sekä Musica-kahvila.

Museo osallistui humanistisen tiedekunnan järjestämään kansainvälisille opiskelijoille tarkoitettuun Finnish Studies -koulutusohjelmaan, jonka tarkoituksena on esitellä Jyväskylän yliopiston kampusten arkkitehtuuri, kulttuurihistoriaa ja taidekokoelmia vaihto-opiskelijoille. Kurssille osallistui keväällä 9 ja syksyllä 5 opiskelijaa. Kurssin opettajina toimivat keväällä Niina Niemi, Tanja Koskela ja Pirjo Vuorinen museolta ja syksyllä Tanja Koskela, Niina Niemi ja kampusoppaat Tapani Hynynen ja Markku Laskujärvi.

Pirjo Vuorinen esitteli 10.3. OKL:n tekstiilikäsityön erikoistujille koulujen käsityöopetuksen alkuvaiheita. Opiskelijat pääsivät työpajassa myös itse kokeilemaan Friedric Fröbelin pedagogiikkaan kuuluvaa paperinpujottelua.

Yliopiston museo ja kulttuuritoimikunta järjestivät kesällä 2010 elokuun aikana Jyväskylän keskustaluken vanhimmassa rakennuksessa, Seminaarinmäen rinteessä olevassa riiehessä viitenä iltana riihi-iltamat. Iltamien tuottajana toimi Saara Laukkanen ja iltamamäntänä Liisa Petäjäistö. Esiintyjinä olivat yhtyeet Raili, Hirvi, Kirvoitus, Fiori ja Ruamjai-kuoro.

KAMPUSOPASTOIMINTA

Museon ja kulttuuritoimikunnan kouluttamat kampusoppaat opastivat vuoden 2010 aikana yliopiston eri kampuksilla 24 kertaa ja Seminarium-rakennuksessa 13 kertaa. Lisäksi osa kampusoppaista esitteli Seminarium-rakennusta yhdessä viestinnän henkilökunnan kanssa rakennuksen avajaisten yhteydessä viikolla 16. Opastettavien ryhmien joukossa oli mm. yliopistossa järjestettyjen kansainvälisten kongressien ja muiden tapahtumien osanottajia sekä ryhmiä muun muassa Italiasta, Japanista ja Tanskasta.

TIEDOTUS

Museon toiminnasta tiedotettiin lehdistössä, radiossa ja internetissä sekä jakamalla erillisiä mainoksia.

SIDOSRYHMÄT

Toimintakertomusvuonna museon kulttuurihistoriallisen osaston tärkeimpiä sidosryhmiä olivat yliopiston kulttuuritoimikunta, yliopiston ja korkeakoulun alumnijhdistys JYKYS, ylioppilaskunta, yliopiston normaalikoulu, Keski-Suomen matkailuyhdistys ry. ja Jyväskylän kaupungin matkailutoimi sekä Keski-Suomen Muistiarkisto. Yhteistyö Jyväseudun museoiden kanssa on jatkunut aikaisempien vuosien tapaan. Rakennussuojelukysymyksissä yhteistyötä on tehty Museoviraston kanssa.

LAATUTYÖ JA KEHITTÄMISKOHTEET

Museon laatukäsikirja on nähtävillä osoitteessa www.jyu.fi/erillis/museo/laatu. Yliopiston kulttuurihistoriallisen museon keskeisiä kehittämiskohteita ovat toiminnan kehittäminen tiedemuseona, pedagogisten palvelujen ja asiantuntijuuden vahvistaminen sekä Jyväskylän yliopiston oppi-/tieteenhistoriallisen aineiston kokonaisvaltaisen tallennussuunnitelman laatiminen yhteistyössä hallinnon, tiedekuntien, erillis- ja palvelulaitosten sekä yliopiston muiden muistiorganisaatioiden kanssa. Seminarium-rakennuksella ja siihen rakennettavalla näyttelykeskuksellaan museo osallistuu Jyväskylän yliopiston profiilin vahvistamiseen ja imagon rakentamiseen. Jotta museon näytteilyissä voitaisiin esitellä yhteenveto yliopiston eri tieteenalojen kehittymisestä, mitä on nyt ja miten tähän on tultu ja korostaa Jyväskylän yliopiston omia erityispiirteitä, tarvitaan periaatteet ja toimintaohjeet, joi-

den perusteella laitokset, oppiaineet ja eläkkeelle siirtyvät opettajat/tutkijat/hallintovirkamiehet tallentavat oman tieteenalansa oppihistoriaa ja tutkimusaineistoja eri muistiorganisaatioihin.

Erityinen kehittämiskohde on museon tutkimussuunnitelman laatiminen. Tämä koskee erityisesti kulttuurihistoriallista museota. Museon kokoelmat ovat tutkijoiden ja opiskelijoiden käytössä, mutta yhteistyön tiivistäminen alan laitosten kanssa edellyttää museon tutkimustoiminnan tarkempaa suunnittelua. Tällä on merkitystä Jyväskylän yliopiston oppihistorian systemaattisemmalle kartoittamiselle.

Kuusijuhla Seminariumin restauroidussa juhlasalissa 9.12. Juhlassa lapset ja joulupukki esittivät joululauluja. Professori emeritus Bo Lönnqvist ja professori emerita Sirkka Heiskanen-Mäkelä kertoivat seminaarin ja kansakoulujen joulujuhlaperinteestä. Kuva Riikka Mäkipelkola.

LUONNONTIETEELLINEN OSASTO

HENKILÖKUNTA

Luonnontieteellisellä osastolla on viisi vakituista työntekijää: intendentti, konservaattori, suunnittelija, asiakaspalvelusihiteeri ja museomestari, joista museomestari on kulttuurihistoriallisen osaston kanssa yhteinen. Vakinaisen henkilökunnan lisäksi museolla työskenteli kuusi projektityöntekijää ja yhdeksän harjoittelijaa.

Täydentävän henkilökunnan palkkaus järjestettiin museon varoin sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä kokoelmien digitointiin tarkoitetulla erityisavustuksella. Lisäksi työministeriön kautta järjestyi rahoitusta nuorten työharjoittelijoiden palkkaamiseen. Täydentävää henkilökuntaa tarvittiin museon avoinnapitoon, ryhmien opastuksiin, kokoelmien digitointiin ja vaihtuvien näyttelyiden suunnittelutyöhön

Vakinainen henkilökunta

Koskela Tanja, intendentti

luonnontieteellisen osaston esimies, osaston toiminnan suunnittelu ja kehittäminen, museologian opiskelijoiden ja harjoittelijoiden ohjaus

Mäntynen Jarkko, konservaattori

eläinten konservointi, nahka- ja luukortiston ylläpito, kokoelmien hoito, asiakaspalvelu, opastus

Kotiranta Hillevi, suunnittelija

puutarhaan liittyvät työt, kasvien ja siementen hankkiminen, puutarharekisterin ylläpito, istutusten hoidon ja kunnossapidon asiantuntija-apu Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n Jyväskylän kiinteistöalueelle, talousasioiden valmistelu, asiakaspalvelu

Peltola Seija, asiakaspalvelusihiteeri

asiakaspalvelu, opastus, markkinointi ja tiedotus, museokaupan hoito, harjoittelijoiden ohjaus

Kahila Tapani, museomestari (yhteisesti kulttuurihistoriallisen osaston kanssa)

näyttelyiden visuaalinen ja tekninen suunnittelu ja toteutus, näyttelyn piirrokset ja valokuvaajan tehtävät (työvapaalla 20.9. alkaen)

Täydentävä henkilökunta

1. Museon varoin (muun myyntitoiminnan ja kaupungin vuosittaisen avustuksen varoin sekä budjetti-varoin)

Ahonen Hannu, konservaattori, 1.–31.1.

Hetkiä ajassa -näyttelyn suunnittelu

Juutilainen Katja, suunnittelija, 1.–31.12

Sienikokoelman orvakasnäytteiden määrittäminen

Kivistö Henri, museoapulainen, helmikuussa 18 tuntia T-Puska kasvirekisterin muokkaus

Kuntsi Satu, suunnittelija, 1.1.–30.4.

hyönteisnäytteiden määrittäminen ja kokoelmatietojen siirtäminen GBIF-portaaliin

Kärkkäinen Sonja, elokuussa neljä tuntia verkossa olevan sieninäyttelyn viimeistely

Salomaa Anna, bio- ja ympäristötieteiden harjoittelija, 28.6.–27.8.

asiakaspalvelu, putkilokasvien rekisteröinti Kastikka -tietokantaan liitettäväksi sekä kasvinäytteiden sijoittaminen kokoelmiin, opastus, Hetkiä ajassa -näyttelyn tekstien kääntäminen englanniksi

2. Ulkopuolisin varoin (Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä eritysavustus Luonnontieteelliselle keskusmuseolle luonnontieteellisten museoiden kokoelmien digitointiin)

Kuntsi Satu, suunnittelija, 1.11.–31.12.

hyönteisnäytteiden määrittäminen ja kokoelmatietojen siirtäminen GBIF-portaaliin

3. Työ- ja elinkeinotoimiston varoin

Kääpä Jari, harjoittelija, 5.10.–31.12 (3 pv viikossa). kasvinäytteiden kunnostus ja vesipunkkinäytteiden kirjaaminen

4. Opiskeluun liittyvä harjoittelu

Herttala Enni, TET-harjoittelija, 4.–8.10.

kasvinäytteiden kunnostus ja etiketöinti sekä sijoittaminen kokoelmiin

Jestilä Jenni, Ammattiopiston työssäoppija, 20.4.–28.5.

asiakaspalvelu, opetuspaketin Harjun elämää – Lähi- luonto tutuksi teko, Hetkiä ajassa -näyttelyn teossa avustaminen

Jäntti Mari, Ammattiopiston työssäoppija, 7.1.–23.2. asiakaspalvelu, opastus, Mustaleski ja havununna -näyttelyyn liittyvän tehtäväpaketin suunnittelu

Lahti Josa, Ammattiopiston työssäoppija, 22.9.–9.11. asiakaspalvelu, opastus, kasvinäytteiden kunnostus ja etiketöinti sekä sijoittaminen kokoelmiin

Lehto Jyry, TET-harjoittelija, 17.–21.5.

kasvinäytteiden kunnostus ja sijoittaminen kokoelmiin

Käppi Anu, museologian harjoittelija, 17.5.–4.6., 28.6.–31.7.

asiakaspalvelu, opastus, putkilokasvien rekisteröinti Kastikka -tietokantaan liitettäväksi sekä kasvinäytteiden sijoittaminen kokoelmiin, Hetkiä ajassa -näyttelyn tekstien suunnittelu

Niemelä Annika, museologian harjoittelija, 14.6.–2.7., 9.–27.8.

asiakaspalvelu, perusnäyttelyn tekstien kääntäminen ruotsin kielelle, kasvinäytteiden sijoittaminen kokoelmiin

Tukala Anitta, Ammattiopiston työssäoppija, 22.2.–19.4.

asiakaspalvelu, opastus ja eläinten talvehtimista käsittelevän tehtäväpaketin teko

Viikonloppu- ja iltapäivystyksissä avustivat tuntitöinä Marika Kolehmainen, Anu Käppi, Kari Laasasenaho ja Minna Tolppanen. Museo-opastuksia pitivät vakinaisen henkilökunnan lisäksi Heikki Alaja, Anu Käppi, Kari Laasasenaho ja Minna Tolppanen sekä nukketatteriesityksiä ja niihin liittyviä opastuksia pitivät museologian opiskelijat Taru Laaksonen, Jenni Larinen, Piia Pietarinen ja Jaana Tähtinen.

KOKOELMAT

Kokoelmat olivat ahkerassa käytössä

Osasto liittyy kokoelmiinsa sen toimialaan, eli luonnontieteisiin (luonnonhistoriaan), liittyvää näyteaineistoa. Osasto säilyttää näyteaineistoa eliöyhteisöistä ja dokumentoi tietoa ympäristön tilasta ja sen muutoksista tutkimuksen, opetuksen, valistuksen ja yhteiskunnallisen päätöksenteon tarpeisiin. Kokoelmiin pohjaten museo osallistuu yliopiston opetukseen, ympäristökasvatukseen, tutkimukseen ja tiedotukseen. Museo esittelee kokoelmiaan näyttelyissään ja antaa kokoelmat yliopiston sisäiseen tutkimus- ja opetuskäyttöön sekä viestinnän käyttöön. Luonnontieteellisellä osastolla on ollut kirjattu kokoelmapoliittinen suunnitelma vuodesta 2005 lähtien. Suunnitelma toimii ohjekirjana osaston kokoelmatyössä, ja se on liitteenä koko museon laatukäsikirjassa (www.jyu.fi/erillis/museo/laatu).

E erityisen tärkeitä luonnontieteellisen osaston kokoelmat ovat yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitoksen opetus- ja tutkimuskäytössä, joissa kokoelmanäytteitä tarvitaan muun muassa vertailunäytteinä ja opetusmateriaalina. Erityisen aktiivisesti museon kokoelmia käyttivät toimintakertomusvuoden syksyllä sieni- ja sammaltutkijat: kokoelmien työtiloissa oli loppuvuodesta suorastaan ruuhkaa. Lisäksi museo tarjoaa kokoelmapalvelujaan yliopiston ulkopuolisille tahoille kuten ympäristöviranomaisille ja kolmannen sektorin toimijoille, jotka käyttävät kokoelmia esimerkiksi eliölajien uhanalaisuusarvioinneissa sekä lajintuntemusopetuksessa ja ympäristökasvatuksessa. Museo myös lainaa kokoelmanäytteitään tutkimus- ja opetuskäyttöön. Lainaustiedot näkyvät Muuta yhteiskunnallista palvelua -osiossa.

Kartunta

Toimintakertomusvuoden kartunta oli yhteensä 4843 näytettä. Kokonaisnäytemäärä toimintakertomusvuoden lopussa oli 286 535 (ks. liite 1). Kuol-

leita lintuja vastaanotettiin 62 ja nisäkkäitä 3. Miellenkiintoisin näistä oli 18.12. Muuramesta Päijänteen jäältä löytynyt harmaa- ja isolokin risteymä. Osa näistä ja vanhemmista näytteistä konservoitiin. Hyönteisnäytteitä vastaanotettiin 1047 ja putkilokasveja 1124 näytettä. Pauli Baggen perikunta lahjoitti 2257 vesipunkkia (käsittäen 361 näytettä ja 112 lajia), 211 kovakuoriaista, 244 ludetta ja 480 putkilokasvia. Tero Toivanen lahjoitti 323 kovakuoriaista ja Paula Ollikainen 249 putkilokasvia. Keski-Suomen maakunta-arkisto lahjoitti 55 ”Herba 300” -näyttelyssä (v. 1989) esillä ollutta rohdosnäytettä ja Taidehistorian laitos 163 Wrightin veljesten eläinmaalauksista otettua diaa. Jukka Salmela määrittäi kokoelmista 51 vaaksiaista.

Kokoelmien digitointiin saatiin rahoitusta

Kokoelmien digitointiä (GBIF-hanketta, ks. alla) on aiempina vuosina toteutettu kaupungin vuosittaisen avustuksen varoilla. Toimintakertomusvuonna hankkeen jatkuminen oli kuitenkin epävarmaa, sillä yliopiston hallinnossa kaupungin vuosittainen avustus oli kohdennettu Vesilinnan tilavuokriin. Hyviä uutisia saatiin toukokuun 27. päivä, kun Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen sekä työllisyyden edistämiseksi Luonnontieteelliselle keskusmuseolle erityisavustuksena 500 000 euroa käytettäväksi ”Luonnontieteellisten museoiden digitointi 2010” -suunnitelman toteuttamiseksi 30.6.2011 mennessä. Suunnitelma oli tehty yhteistyössä Suomen luonnontieteellisten museoiden kanssa. Jyväskylän yliopiston museon luonnontieteellisen osaston osuus avustuksesta on 40 500 euroa. Avustuksella palkataan määräaikaista henkilökuntaa osaston kokoelmien digitointiin. Marraskuussa 2010 hankkeessa aloitti FM Satu Kuntsi (hyönteiskokoelmat ja muiden rekisterien näytetietojen yhdistäminen GBIF-portaaliin). Keväällä 2011 palkataan lisäksi FM Anna Mäkelä ja FM Riikka Juutinen tekemään sammalkokoelmien määrittäystyötä ja digitointiä.

Suomen luonnontieteellisten kokoelmien kehittämis-työryhmä perustettiin

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi Luonnontieteelliseltä keskusmuseolta esitystä ”yliopistojen luonnontieteellisten museoiden yhteistyön vauhdittamiseksi”. Esityksen valmistelemiseksi keskusmuseo kokosi Suomen luonnontieteellisten kokoelmien kehittämisryhmän. Jyväskylän yliopisto nimesi työryhmään edustajakseen museonjohtaja, professori Janne Vilkkunan ja hänen varajäsenekseen intendentti Tanja Koskelan. Työryhmä piti aloituskokouksen 13.12. Helsingissä. Esitystä valmistellaan muun muassa Luonnontieteellisen keskusmuseon asemaa selvittäneen Luomus-työryhmän muistion (v. 2007) ehdotusten pohjalta. Esityksen tulee olla valmiina 31.5.2011 mennessä, jota ennen työryhmän on tarkoitus kokoontua neljästi kertaa.

GBIF-portaali

Global Biodiversity Information Facility (GBIF) (<http://data.gbif.org>) on vuonna 2001 perustettu kansainvälinen organisaatio, joka pyrkii biodiversiteettitiedon digitalisoimiseen. GBIF:n tavoitteena on luoda maailmanlaajuinen verkosto yksittäisten instituutioiden kuten museoiden ja yliopistojen ylläpitämistä tiedon tarjoajista.

Jyväskylän museon luonnontieteellinen osasto on rekisteröitynyt GBIF-portaaliin alkuvuodesta 2007. Portaaliin liittyminen lisää merkittävästi museon luonnontieteellisten kokoelmien museoarvoa, koska kokoelmat ovat sitä kautta maailmanlaajuisessa tutkimuskäytössä siteerausta vastaan.

Vuoden 2010 loppuun mennessä GBIF-portaalin kautta saavutettavissa oli luonnontieteellisen osaston 95 785 museonäytettä (33 % näytteistä), sisältäen koko lude-, nahka ja luukokoelman sekä osan kasveja, sienistä, kovakuoriaisista ja perhosista. Kokoelmätietojen digitoinnin ja GBIF-portaaliin liittäminen haastavuutta lisää erityisesti se, että eri rekisterit ja tie-

tokannat (ks. muut rekisterit alla) eivät ole keskenään yhteensopivia, joten rekisteritietoja on muokattava GBIF-portaaliin liitettäessä.

Muut rekisterit

Putkilokasvirekisteriin rekisteröitiin toimintavuoden aikana 254 näytettä. Tiedot yhdistetään Suomen luonnontieteellisten museoiden yhteiseen, Luonnontieteellisen keskusmuseon ylläpitämään, Kastikka -tietokantaan. Yhteensä rekisterissä oli vuoden lopussa 41 742 näytettä (noin 70 % putkilokasvinäytteistä). Lisäksi tehtiin lukuisia tarkistuksia ja muutoksia vanhoihin rekisteritietoihin uusien rekisteröintiohjeiden pohjalta. Museon omassa sienirekisterissä oli toimintavuoden lopussa 10 913 näytettä, jotka on myös liitetty GBIF-portaaliin. Kaikki kivi-, maaperä- ja fossiilinäytteet on tallennettu Excelillä.

NÄYTTELYT

Näyttelysuunnitelma näyttelytoiminnan ohjenuorana

Museon luonnontieteellisellä osastolla on sekä perusnäyttely että vaihtuvia näyttelyitä. Osaston näyttelytoiminnan tehtävänä on luonnonperintöön liittyvän tutkimustiedon esittely, opetus ja tiedonvälitys sekä ympäristökasvatus. Perusnäyttely esittelee erityisesti keskisuomalaista luonnonperintöä, ja vaihtuvien näyttelyiden teemoiksi valitaan ajankohtaisia ja museon toiminta-ajatukseen sopivia aiheita. Museo järjestää näyttelyjen yhteydessä opetus- ja opastustoimintaa muun muassa opastettujen näyttelykierrosten ja valmiin, [www-sivuilla saatavilla olevan](http://www.sivuilla.saatavilla.olevan), opetusmateriaalin muodossa. Näyttelysuunnitelma on museon laatuksi-kirjan www.jyu.fi/erillis/museo/laatu liitteenä.

Mustaleski ja havununna 7.1.–30.5. Kuopion luonnontieteellisen museon kiertonäyttely kertoi ilmastonmuutoksen vaikutuksista hyönteisten elinympäristöihin. Kuva: Tapani Kahila.

Luontomuseon omaa tuotantoa oleva näyttely käsitteli aikaa eri näkökulmista. Kuva Tapani Kahila.

Perusnäyttely

Perintönä ympäristö -perusnäyttely esittelee Keski-Suomen luontoa vanhimmasta kallioperästä 2000-luvun kohteisiin ja johdattelee maakunnan lukuisille luontopoluille. Perusnäyttelyn rakentaminen on toteutettu Länsi-Suomen lääninhallituksen Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) myöntämin varoin. Perusnäyttely on suunniteltu ympäristökasvatusta silmäläpitiäen.

Vaihtuvat näyttelyt

Jouluseimi, 1. – 10.1. ja 29.11. – 31.12.

Luonto- ja jouluaiheinen installaatio museon ulkoikkunassa. Näyttely oli museon omaa tuotantoa.

Kuka, mikä, mistä?

Hannu Ahosen arvoituksellisia luontokuvia, 1. – 3.1.

Hannu Ahonen on kuvannut näyttelyä varten luontoa eri näkökulmista kuin miten luontoa yleensä katsotaan: lähikuvina, osina kokonaisuuksista ja erikoisista kuvakulmista. Näyttely oli museon omaa tuotantoa.

Mustaleski ja havununna, 7.1. – 30.5.

Kuopion luonnontieteellisen museon kiertonäyttelyssä pohdittiin, miten ilmastonmuutos vaikuttaa hyönteislajistoomme.

Hetkiä ajassa, 4.6. – 31.10.

Näyttely käsitteli aikaa eri näkökulmista: evoluutio, ihmisen arki ja ihmisen vaikutus ajan aikaansaannoksiin. Esillä oli muun muassa rekonstruktiot Dima-mammuttista ja liskolinnusta. Näyttely oli museon omaa tuotantoa.

Vuoden luontokuvat 2009, 3. – 28.11.

Suomen luonnonkuvaajat ry:n järjestämän vuosittaisen kilpailun palkitut työt

Salarakkaan häätö, 4. – 31.12.

Käymäläseura Huussin järjestämä kiertonäyttely käymälöistä ja jätevesistä.

Muut näyttelyt

- Haapasuo talvella -dioraama. Mäkiähon juustola, Leivonmäki
- Rutajoki kesällä -dioraama. Vanhan Penttilän viinitila. Leivonmäki
- Jyväskylän kaupunkiluontoa -dioraama. Jyväskylän matkakeskus
- Rutajoki-Päijänne -dioraama. TB -huoltamo Leivon huoltamo Oy. Leivonmäki
- Mekin asumme täällä. Seminaarinmäen uhanalaisia eliöitä esittelevä dioraama. Jyväskylän yliopiston kirjasto
- Keski-Suomen metsä- ja vesiluontoa -dioraama. Bio- ja ympäristötieteiden laitos
- Joutsenäiti poikasineen -dioraama. Keski-Suomen keskussairaalan synnytysosasto

Verkkonäyttelyt

- Kaupunkimetsän salattu kevät. www.jyu.fi/tdk/museo/kaupunkimetsa/nettiin/index.htm
- Luonnon monimuotoisuus (näyttely on esillä myös Vesilinnan ulkoikkunoissa). www.jyu.fi/tdk/museo/monimuotoisuus.pdf
- Luontomuseon toimintaa (näyttely on esillä myös Vesilinnan ulkoikkunoissa). www.jyu.fi/tdk/museo/toiminta.pdf
- 10 näytettä luontomuseon kokoelmista. www.jyu.fi/erillis/museo/luonto/10-naytetta-luontomuseon-kokoelmista
- Darwin 200+, Lajien synty 150+ (näyttelystä on myös esillä tiivistelmä Vesilinnan ulkoikkunoissa). Darwinin juhluvuotta esittelevä näyttely, www.jyu.fi/tdk/museo/Darwin
- Luonnonyrtit hyötykäyttöön. www.jyu.fi/tdk/museo/Yrtit
- Ruokasieniä. www.jyu.fi/tdk/museo/ruokasenia/default.htm
- Pikkuhiirten jouluiset unet -joulukalenteri. www.jyu.fi/tdk/museo/joulukalenteri2010/. Kalenteri toteutettiin yhteistyössä Vespuolen koulun kanssa.

Museon omana tuotantona valmistetut lintulaudat ja linnunpöntöt ovat museokaupan uusi myyntituote. Kuvassa museomestari Tapani Kahila tekee linnunpönttöä. Kuva Tapani Kahila.

KÄVIJÄT

Museo oli avoinna ti–pe klo 11–18 ja la–su klo 12–17. Toimintavuoden aikana virallisia aukiolopäiviä oli 307 ja -tunteja 2228. Tämän lisäksi museo oli auki ryhmille aukioloajan ulkopuolella 62 päivänä 134 tuntia.

Pääsylippujen hinnat olivat: aikuiset 4 e, opiskelijat 2 e, alle 18-vuotiaat sekä museologian ja biologian opiskelijat ilmaiseksi, ryhmät (yli 10 hlöä/ryhmä) 3 e/henkilö. Perjantaisin museoon oli vapaa pääsy. Ko-koelmiin ja näyttelyihin tutustui 14010 kävijää, joista pääsylipun maksaneita oli 1749 (12 %) ja ulkomaalaisia 1538 (11 %). Koululais- ja päiväkotiryhmiä kävijöistä oli 3827 (27 %) (ks. liite 2). Museossa vieraili edellisvuoteen verrattuna vähemmän päiväkotiryhmiä. Oma osuutensa oli varmasti myös ennätysshelteisellä heinäkuulla, joka houkutteli museoon vähemmän kesäkävijöitä. Kokonaiskävijämäärään suhteutettuna kouluryhmien vierailuissa oli sen sijaan pientä kasvua.

TAPAHTUMAT

- 17.5. museo vei yliopiston rehtori Aino Salliselle perinteisen Flooran päivän kukkatervehdyksen ja museomestari Tapani Kahilan tekemän linnunpöntön.
- Kansainvälisenä museopäivänä 18.5. museoon oli ilmainen sisäänpääsy. Kävijöitä oli 80.
- Yläkaupungin yön aikana 22.5. museoon oli ilmainen sisäänpääsy klo 15–21, jona aikana kävijöitä oli 114.
- Koululaisille ja opiskelijoille suunnatun, Museo liiton koordinoiman, valtakunnallisen Mennään museoon -viikon aikana 5.–8.10. museoon oli vapaa sisäänpääsy koululaisille ja opiskelijoille. Tapah- tumaviikon aikana museolla oli yhteensä 200 kävijää, joista 89 koululaisia ja 32 opiskelijointa.
- Luonto-Liiton Keski-Suomen piiri järjesti yhteis- työssä museon kanssa Älä osta mitään -tapahtuman 26.11., jonka aikana kävijät ompelivat kangas-

kasseja, tekivät joulukortteja kierrätysmateriaalista sekä toivat ja hakivat tavaroita vaihtorilta. Älä osta mitään -päivä on valtakunnallinen Luonto-Liiton koordinoima tapahtuma, joka kiinnittää huomiota ihmisten kulutustottumuksiin. Tapahtumassa vieraili noin 40 kävijää.

- Luonnontieteellinen osasto oli mukana yliopiston joulutorilla 8.–9.12. Myyjinä olivat Anu Käppi ja Anna Salomaa. Myynti oli 483 euroa.

TALOUS

Perusnäyttelyn rakentaminen on toteutettu museon toimintabudjetin ulkopuolisella rahoituksella, Länsi-Suomen lääninhallituksen Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) myöntämin varoin. EAKR-hanke päättyi kesäkuussa 2004, jonka jälkeen näyttelyä on täydennetty ja vaihtuvia näyttelyitä järjestetty museon varoin.

Museokaupan myyntituotteita olivat julkaisut, postikortit, DVD-postikortit, oppimateriaali, muisto- ja koriste-esineet, korut, palapelit, ennakkotilaukset koristepuiden taimista ja makeiset. Ehtona myynnille on keskisuomalaisuus ja luontoaihe. Uusia tuotteita olivat eläinaiheiset käsinuket sekä museomestari Tapani Kahilan tekemät linnunpöntöt ja lintujen ruokinta-automaatit. Museokaupan arvonlisäveroton tuotto oli 5625 euroa.

Pääsymaksuon aikuisiltaneljä euroa, ylikymmenen hengen ryhmissä kolme euroa ja opiskelijoilta kaksi euroa. Bio- ja ympäristötieteiden ja museologian opiskelijat pääsivät ilmaiseksi. Maksullisen opastuksen voi tilata koulutetuilta oppailta. Opastus maksoi 46 euroa. Sunnuntai- ja iltaopastus on 60 euroa. Kaupungin kouluille ja päiväkodeille opastus on ilmainen. Pääsylippujen ja opastuksien arvonlisäveroton tuotto oli 6544 euroa.

TOIMITILARESURSSIT

Luontomuseon toimisto-, työ-, näyttely- ja koelmatilat olivat vuonna 2009 yhteensä noin 800 m². Näistä toimisto/työtiloja oli noin 68 m². Näyttelytiloja oli yhteensä noin 260 m², josta 26 m² on käytössä vaihtuvien näyttelyiden tilana. Suurin osa näyttelytiloista koostuu perusnäyttelyn (Perintönä ympäristö) tiloista sekä toimintatilasta (19,7²). Kokoelmien säilytystiloja museolla oli käytössä 214 m² ja näyttöiden käsittely- ja konservointitiloja 42,7 m². Nämä tilat sijaitsivat Harjun Vesilinnassa. Näiden lisäksi museolla oli kaksi varastohuonetta päärakennuksen kellarissa.

SIDOSRYHMÄT

Toimintavuonna tärkeimpiä sidosryhmiä olivat Jyväskylän alueen museot, Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitos, Jyväskylän Kasvitieteellisen Puutarhan Ystävien Yhdistys ry (JKPY), Jyväskylän luontokoulu, Jyväskylän puutarhaseura ry, Jyväskylän Seudun luonnonsuojeluyhdistys ry, Jyväseudun hyönteiskerho, Jyväseudun sieniseura, Keski-Suomen lintutieteellinen yhdistys ry, Keski-Suomen ELY-keskus, Luonnontieteellinen keskusmuseo sekä muut Suomen luonnontieteelliset museot, Luonto-Liiton Keski-Suomen piiri, Matkatoimisto Jyväskylään Oy, Metsähallitus, Ravintola Vesilinna ja sammalkerho Sammaltajat.

Luontoyhdistykset ja -kerhot pitivät kokouksia ja lajien tunnistukseen liittyviä opintotilaisuuksia museolla. Bio- ja ympäristötieteen laitoksen tutkimusryhmillä oli merkittävä panos museon kokoelmien täydentymisessä ja tieteellisessä käytössä.

Luonto-Liiton järjestämä Älä osta mitään -päivä museon kirjasto-luentosalissa 26.10. Kuva Tanja Koskela.

TIEDOTUS

Luontomuseon toiminnasta tiedotettiin lehdistössä, radiossa ja internetissä. Kouluille, oppilaitoksille ja päiväkodeille tärkein tiedotuskanava esimerkiksi vaihtuvista näyttelyistä oli sähköposti.

Museon toiminnasta ja näyttelyistä julkaistiin toimintavuonna seuraavat lehtijutut:

Tammikuu. Henki & Elämä: ”Kulttuuri luotsasi taidevessaan”. Kulttuuriluotsien haastattelussa suositellaan Keski-Suomen luontomuseota.

9.1. Keski-suomalainen: ”Miten ilmastonmuutos vaikuttaa hyönteisiimme?” Mustaleski & havununna -näyttely.

21.1. Keski-Suomen viikko: ”Mustaleski ja havununna Luontomuseossa”. Mustaleski & havununna -näyttely.

3.2. Jyväskylän kaupunkilehti: ”Ykköskaupunki salaille olevansa ykköskaupunki”. Kuvana museon tekemä Matkakeskuksen Jyväskylän kaupunkiluontoa -diorama.

4.2. Keski-suomalainen: ”Myös lääninhallitus rahoitti Jelmua”. Mainitaan ”luonnonhistoriallinen museo” yhtenä esimerkkinä EU -rahoituksen saajista.

6.2. Keski-suomalainen: mielipidepalstalla Lyhyet nimimerkki Umpihanki suositaa kirjoittaja: ”Upea lumimaisema on harjulla. Talvesta saa nauttia luontomuseossa sisällä, ravintolassa sisältä, näkötorjista niin kuin siintää.

7.2. Keski-suomalainen: ”Varpushaukan saalistusmatka päättyi ikävästi”. Museolle tuodun kuolleen varpushaukan tarina ja asiaan liittyen Minna Tolppasen haastattelu.

18.2. Keski-suomalainen: ”Linja-auto jumitti Harjun muutamaksi tunniksi”. Luontomuseoon koululaisia tuoneen linja-auton jääminen Harjun mäkeen.

26.2. Jämsän seutu: ”Haukat ja pöllöt nääntyvät”. Jarkko Mäntysen haastattelu museolle tuoduista kovan talven tappamista petolinnuista.

9.3. Radio Keski-Suomi: Jarkko Mäntysen haastattelu museolle tuoduista kovan talven tappamista petolinnuista.

Anu Käppi ja Anna Salomaa museon joulutorimyyjinä yliopiston joulutorilla 9.12. Kuva Markku Laskujärvi.

16.3. Keski-suomalainen: ”Mestarisopeutajat”. Ilmastonmuutoksen vaikutuksista eläimiin kertovan artikkelin yhteydessä maininta Mustaleski ja havununna -näyttelystä.

11.6. Tiedonjyvä : ”Kasvitieteellisessä puutarhassa elää monta tarinaa”. Kasvitieteellisen puutarhan historiasta ja nykyisyydestä kertova juttu johon liittyy Hillevi Kotirannan haastattelu.

12.5. Jyväskylän kaupunkilehti: ”Muinaisuuksien guru häpesi MM-Lahdessa”. Janne Vilkun haastattelu.

17.6. Keski-Suomen viikko: ”Luontomuseossa pohditaan ajankulkua”. Hetkiä ajassa -näyttely.

16.6. Keski-suomalainen: ”Ajan kulku näkyy luontonäyttelyssä”. Hetkiä ajassa -näyttely.

28.7. Suur-Jyväskylän lehti: ”Ajankulkua luonnossa”. Hetkiä ajassa -näyttely.

15.10. Tiedonjyvä: ”Hetkiä ajassa”. Hetkiä ajassa -näyttely.

10.11. Keski-suomalainen: ”Vuoden luontokuvat esillä Jyväskylässä”. Vuoden luontokuvat -näyttely.

25.11. ja 26.11. Keski-suomalainen: ”Tänään on älä osta mitään päivä”. Luonto-Liiton järjestämä tapahtuma museon kirjastossa.

26.11. Tiedonjyvä: ”Salarakkaan häätö”. Salarakkaan häätö -näyttely.

1.12. Keski-suomalaisen www-sivut: ”Vespuolen koululaisten joulukalenteri seuraa metsähiirten joulunodotusta”. Vespuolen koulun ja museon yhteistyössä tekemä sähköinen joulukalenteri.

4.12. Jyväskylän kaupunkilehti: ”Vespuolen luukut avataan netissä. Kalenterista ei jää roskaa”. Vespuolen koulun ja museon yhteistyössä tekemä sähköinen joulukalenteri.

16.12. Keski-Suomen viikko: ”Salarakkaan häätö – kiertävä sanitaatiönäyttely”.

19.12. Keski-suomalainen: ”Luontomuseossa häädetään salarakasta”. Salarakkaan häätö -näyttely.

KOKOUSTILAN KÄYTTÖ

Museon kokoustilassa kokoontui Keski-Suomen lintutieteellisen yhdistyksen hallitus neljä kertaa (5–11 henkilöä) ja aluerariteetikomitea kerran (viisi henkilöä). Yhdistyksen rengastustenttiin osallistui seitsemän, kevätkokoukseen 15 ja syyskokoukseen 23 henkilöä. Lintutieteellinen yhdistys järjesti neljä yleisölle suunnattua lintu-iltaa (yhteensä 95 henkilöä). Jyväskylän seudun luonnonsuojeluyhdistyksen kasviharrastuskerho kokoontui kahdeksan kertaa (4–7 henkilöä), sieniseura kaksi (8–10 henkilöä) (tämän lisäksi seitsemän kertaa museon toimistossa) ja sammalkerho Sammaltajat järjesti pikkujoulut (6 henkilöä).

Kokoustilassa kokoontuivat myös Jyväskylän kasvitieteellisen puutarhan ystävät (10 henkilöä), Alkio-opiston bio- ja ympäristötieteiden linja (21 henkilöä) sekä Luonto-liiton Keski-Suomen piiri (seitsemän henkilöä) joka piti myös suoillan (n. 30 henkilöä). Luonto-liiton Keski-Suomen piiri järjesti Älä osta mitään -päivän, johon osallistui n. 40 henkilöä.

Jyväskylän luonnonsuojeluyhdistys järjesti valokuvaillan (18 henkilöä), Luontokoulu kolmena päivänä kummiluokkakoulutuksen (3–11 henkilöä) ja Bio- ja ympäristötieteiden laitos viisipäiväisen kääpäkurssin (15 henkilöä). Avoimen yliopiston biologian harjoitustöihin osallistui 17 henkilöä ja kaksipäiväisille ”Keski-Suomen kulttuuriperintö ja luonto” -kurssille 17 henkilöä.

Museon omaan toimintaan liittyviä kokouksia oli viisi. Kokoustilaa vuokrattiin myös ulkopuolisille ryhmille Ravintola Vesilinnan kautta 12 kertaa. Näihin kokouksiin osallistui yhteensä noin 160 henkilöä.

KOULUTUS

10.2. Tanja Koskela osallistui Tietohallintokeskuksen järjestämälle Excel 2007 -peruskurssille.

Kesän ja syksyn aikana koko henkilökunta osallistui Tietohallintokeskuksen järjestämään Exchange-sähköpostiohjelman käyttökoulutukseen.

10.–11.8. Hillevi Kotiranta, Tanja Koskela ja Janne Vilkkunen osallistuivat Oulussa pidetyille Luonnontieteellisille museopäiville (XVI luonnontieteelliset museopäivät ja XXIII kasvitieteellisten puutarhojen neuvottelupäivät).

25.–26.3. Tanja Koskela ja Hillevi Kotiranta osallistuivat Jyväskylässä pidettyyn, museologian ainejärjestö Diaarion seminaariin Muistin huomen - muistiorganisaatioiden tulevaisuus.

18.5. Yliopiston turvallisuuspäällikkö Olli-Pekka Laakso piti luontomuseon vakituiselle henkilökunnalle ja museon avoinnapidossa työskenteleville henkilöille turvallisuuskoulutusta.

Tanja Koskela suoritti Museologian perusopinnot loppuun.

OPETUS JA ESITELMÄT

Ohjatut opintokäynnit ja yhteistyö eri oppilaitosten kanssa

Museo on toiminut bio- ja ympäristötieteiden, museologian, opettajankoulutuslaitoksen ja Jyväskylän ammattiopiston opiskelijoiden demonstraatio-, harjoittelu- ja opetusharjoittelupaikkana. Museo on suunnitellut ja toteuttanut koulujen, oppilaitosten ja päiväkotiryhmien opintokäyntejä sekä osallistui TE-keskuksen maahanmuuttajille tarkoitettuun Palapeli-projektiin järjestämällä erityisopastuksia maahanmuuttajaryhmille ja tutustuttamalla heitä erityisesti keskisuomalaiseen luontoon. Lisäksi museo osallistui Jyväskylän Taidemuseon koordinoimaan

Kulttuuriluotsi -toimintaan. Kulttuuriluotsit ovat Jyväskylän museoiden kouluttamia vapaaehtoisia kulttuurin tarjontaan perehtyneitä vertaisohjaajia. Kulttuuriluotsien palveluja voivat kysyä yksityiset ihmiset, päiväkeskukset, laitokset, järjestöt sekä erilaiset museokäynneissä tukea tarvitsevat ryhmät. Kulttuuriluotsin palvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen ja ovat käyttäjälle ilmaisia.

Jyväskylän kaupungin alakoulujen 1. luokkalaiset vierailivat opetussuunnitelmansa mukaisesti luontomuseossa. Syksyllä 2009 aloittaneet tammi-helmikuussa ja osa 2010 aloittaneista marraskuussa (loput käyvät tammi-helmikuussa 2011). Opintokäyntien ohjelmaan kuului näyttelytilassa opastettu näyttelykierros ja valokuva-suunnistus sekä kirjastossa kahdeksan tehtävärastia. Alkuvuoden opintokäyntien aikana museolla vieraili yhteensä 738 ekaluokkalaista ja 75 opettajaa ja syksyllä vastaavasti 373 ja 35. Luokkien ohjauksessa avustivat biologian opiskelijat Anu Käppi ja Sini Malminiemi. Ohjaus oli osa bio- ja ympäristötieteiden laitoksen Museo- ja luontokohteiden pedagogiikka -opintokokonaisuutta (BIOS 105).

Uusia opetuspaketteja ja nukketeatterinäytöksiä

Ammattiopiston työssäoppijat suunnittelivat ja toteuttivat yhteistyössä museon kanssa uusia opetuspaketteja museon käyttöön: Anitta Tukala eläinten talvehtimiseen liittyviä tehtäviä [www-sivuilla](#) toteutettavaksi (20 osallistujaa), Mari Jäntti tehtäväpaketin Mustaleski ja havununna -vaihtuvaan näyttelyyn (noin 40 osallistujaa) ja Jenni Jestilä opetuspaketin Harjun elämää – Lähiluonto tutuksi (58 osallistujaa). Harjun elämää – Lähiluonto tutuksi -opetuspaketti on ohjattu opintokäynti museon näyttelyihin, johon kuuluu myös tehtäviä näkötorjissa sekä tutustumista Harjun luontoon ulkona rastitehtävien avulla. Lisäksi joulukuussa järjestettiin yhdelle päiväkotiryhmälle (14 lasta) ohjattu askarteluhetki. Lapset tekivät joulukortteja ja punatulkun. Ohjaajana toimi Anu Käppi.

Museologian opiskelijat Taru Laaksonen, Jenni Larinen, Piia Pietarinen ja Jaana Tähtinen suunnittelivat ja pitivät osana opintojaan kouluryhmille eläinaiheisia nukketeatteriesityksiä sekä esittelivät heille museon näyttelyjä. Esityksiä oli yhteensä 8 ja niihin osallistui yhteensä 143 oppilasta ja opettajaa.

5.2. Tanja Koskela esitteli yliopiston tutoreille luontomuseon näyttelyjä ja toimintaa (3 osallistujaa).

23.3., 12.10. ja 9.11. Tanja Koskela esitteli Jyväskylän kulttuuriluotsikoulutuksessa luontomuseon toimintaa (osallistujia yhteensä 63 henkilöä).

29.4. ja 18.11. museo järjesti yliopiston ulkomaisille opiskelijoille suunnatulla Finnish studies -kursilla/Cultural tours ohjattuja opintokäyntejä aiheena keskisuomalainen luonto (9 ja 3 osallistujaa).

13.11. Tanja Koskela piti museologian opiskelijoille luennon luonnontieteellisistä kokoelmista.

9.12. Tanja Koskela piti esitelmän Helsingissä järjestetyssä luonnontieteellisten kokoelmien digitointiseminaarissa. Esitelmän aiheena oli museon GBIF-hanke.

13.–14.12. Tanja Koskela piti opetusta Jyväskylän Ammattiopiston opiskelijoille Keskisuomalainen kulttuuriperintö ja luonto -kursilla (17 osallistujaa).

TUTKIMUSYHTEISTYÖ

Museon luonnontieteellisen osaston tärkeimpiä sidosryhmiä tutkimuksen ja dokumentoinnin sekä museon kokoelmien käytön ja kartunnan osalta ovat bio- ja ympäristötieteiden laitoksen tutkijat, ympäristöviranomaiset, kuten Keski-Suomen ELY-keskus, Keski-Suomen liitto ja Metsähallitus, sekä kolmas sektori eli luontoharrastajat. Museon keskeinen osa tutkimusprosessissa on luoda olosuhteet kokoelmien ja työtilojen puolesta sellaisiksi, että tutkijoilla on mahdollisuus käyttää museota tutkimusympäristönään. Osaston tutkimus- ja dokumentointisuunnitelma on

museon laatukäsikirjan www.jyu.fi/erillis/museo/laatu liitteenä.

Toimintakertomusvuonna osasto järjesti työtilaa seuraaville opiskelijoille ja tutkijoille, jotka myös hyödynsivät museon kokoelmia vertailunäytteinä:

Panu Halmeelle joka määrittä omia tutkimusaineistojaan sekä Metsähallituksen aineistoja museon tiloissa osapäiväisesti koko vuoden ajan.

Mika Toivoselle joka määrittä Olvi säätiön rahoittamassa hankkeessa Metsälaidunten sienet -tutkimushankkeen aineistoa lokakuussa.

Kaisa Mustolalle ja **Jenna Purhoselle**, jotka määrittivät gradutöihinsä liittyviä sieniaineistoja lokajoulukuussa.

Katja Juutilaiselle, joka määrittä kääväkkäitä keuhkalla ja syksyllä 2010 Helsingin yliopiston metapopulaatio-tutkimusryhmälle, marras-joulukuussa Metsän-tutkimuslaitokselle sekä joulukuussa määrittä museon vanhoja kokoelmanäytteitä.

Tero Toivoselle joka määrittä ennallistamisprojektiin liittyen kovakuoriaisia heinä – elokuussa ja joulukuussa.

Anni Markkaselle, joka määrittä tammikuussa Leivonmäen ennallistamis seuranta-aloilta kerättyjä kääpiä Jyväskylän yliopiston tutkimusprojektissa ja loka - joulukuussa Pohjanmaalta ja Kainuusta kerättyjä kääpiä Metsähallituksen Pohjanmaan luontopalveluille.

Anna Mäkelälle, joka määrittä syksyllä sammalia Metsähallitukselle.

Katriina Peltoselle, joka määrittä Keski-Suomen 3. vaihemaakuntakaavan taustaselvityshankkeeseen kuuluvia sammalnäytteitä.

MUUTA YHTEISKUNNALLISTA PALVELUA

- Määritettiin 15 museolle toimitettua näytettä ja vastattiin puhelimitse yleisökyselyihin.
- Ilmoitettiin valtakunnalliseen lintuhavaintojärjestelmä Tiiraan tiedot Keski-Suomen lintutieteellisen yhdistyksen ja Suomenselän lintutieteellisen yhdistyksen alueilta toimitetuista linnuista.
- Lainattiin Mikko Piiraiselle Luonnontieteelliselle keskusmuseolle *Aira caryophyllea* -kasvinäyte.
- Lainattiin Carl-Adam Haeggströmille Luonnontieteelliselle keskusmuseolle kolme *Hierochloe hirta* -kasvinäytettä.
- Lainattiin Oulun yliopiston kasvimuseolle 58 *Dicranella* sp. -lehtisammalnäytettä.
- Lainattiin Jennifer Doubt'lle (Canadian Museum of Nature) kaksi *Carex rupestris* -kasvinäytettä.
- Lainattiin John Parnell'lle (Trinity College Dublin) *Najas flexilis* -kasvinäyte.
- Lainattiin Janne Kotiaholle opetuskäyttöön kettu, huuhkaja ja varpuspöllö.
- Lainattiin Jaana Rääpysjärvelle 30 sammalnäytettä (sisälsi sekä lehti- että maksasammalia).
- Lainattiin sammalkerho Sammaltaajille 26 lehtisammal- ja 34 maksasammalnäytettä.
- Lainattiin Keski-Suomen museolle täytetty metsäjänis näyttelyä varten.
- Lainattiin Aulis Jämsälle liito-orava ja kärppä ELY:n henkilökunnan luontorasteille.
- Lainattiin Keuruun museolle ”Keuruun vesi” -näyttelyyn hauen pää, kolme ahventa, kaksi särkeä ja kuha.
- Lainattiin bio- ja ympäristötieteiden laitokselle My Way -messuille ilves ja kanahaukka-metso asetelma.
- Lainattiin Leitz Laborlux -mikroskooppi Sienisystematiikan ja -ekologian työpajaan maaliskuussa.
- Viisi opiskelijaa Jyväskylän ammattiopistolta kuvasi museota Jyväskylän esittelyvideoon. Video tulee koulun omaan käyttöön.

- Kolme Ammattikorkeakoulun opiskelijaa kuvasi museon näyttelyä ammattikorkeakoulun vaihtopilaita varten.
- Taidegraafikko Olli Puusaari kuvasi kovakuoriaisia ja kalloja töitään varten.
- Määritettiin kanahaukan kuolinsyy (nälkä) petolinturengastaja Tomi Hakkarille.

JULKAISUT JA ARTIKKELIT

Julkaisuluettelo sisältää museon henkilökunnan julkaisut sekä sellaiset opiskelijoiden ja tutkijoiden julkaisut, joissa on merkittävässä määrin hyödynnetty museon luonnontieteellisiä kokoelmia ja/tai työtiloja.

- Eräjää, S., Halme, P., Kotiaho, J. S., Markkanen, A. & Toivanen, T. 2010. The volume and composition of dead wood on traditional and forest fuel harvested clear-cuts. *Silva Fennica* 44: 203–211.
- Halme, P., Kunttu, P. & Koskela, T. 2010. Maakuntien luonnontieteelliset museot ovat näytemääriään arvokkaampia. *Luonnon Tutkija* 114: 4–7.
- Halme, P., Toivanen, T., Honkanen, M., Kotiaho, J. S., Mönkkönen, M. & Timonen, J. 2010. Flawed meta-analysis of biodiversity effects of forest management. *Conservation Biology* 24: 1154–1156.
- Halme, P. 2010. Developing tools for biodiversity surveys -studies with wood-inhabiting fungi. PhD thesis, 125 pages, University of Jyväskylä.
- Halme, P. 2010. Keski-Suomen käävät - tietoa kertyy. *Sienilehti* 62 (3): 74–80.
- Halme, P. 2010. Lisäyksiä Pirkanmaan tunnettuun sienilajistoon. *Sienilehti* 62 (2): 50–54.
- Juutinen, R. & Mäkelä, A. 2010. Sammalkartoitukset Pohjanmaan luontopalveluissa 2010. Raportti. Metsähallitus, Luontopalvelut, Pohjanmaa.
- Ketola, T. & Kotiaho, J. S. 2010. Inbreeding, energy use and sexual signaling. *Evolutionary Ecology* 24: 761–772.
- Laita, A., Mönkkönen, M. & Kotiaho, J. S. 2010. Woodland key habitats evaluated as part of functional reserve network. *Biological Conservation* 143: 1212–1227.
- Mäkelä, A. 2010. Sammalkartoitukset Pohjois-Savossa ja Keski-Suomessa 2010. Raportti. Metsähallitus, Luontopalvelut, Etelä-Suomi.
- Juutinen, R., Haapaniemi, U. & Kotiaho, J. S. 2010. Lähteikköjen ennallistamistarve - kasviyhteisöjen ja ympäristön rakenteen tarkastelu. (pdf, 4048 kt). A 192 57 s.
- Timonen, J., Siitonen, J., Gustaffson, L., Kotiaho, J. S., Stockland, J., Svedrup-Thygeson, A. & Mönkkönen, M. 2010. Woodland key habitats in Northern Europe: concepts, inventory and protection. *Scandinavian Journal of Forest Research* 25: 309–324.
- Toivanen, T. & Kotiaho, J. S. 2010. The preferences of saproxylic beetle species for different dead wood types created in forest restoration treatments. *Canadian Journal of Forest Research* 40: 445–464.

KASVITIETEELLINEN PUUTARHA

Jyväskylän yliopiston museon luonnontieteellisen osaston yksikkönä toimiva kasvitieteellinen puutarha käsittää yliopiston viheralueet Seminaarinmäellä (Seminaarinpuisto, Aallonpuisto, Pitkäkatu 1 ja Seminaarinkatu 30 - 32 pihat), Mattilanniemessä ja Ylistönrinteellä. Puistot sijoittuvat yliopistorakennusten ympäristöön ja edustavat rakennusaikansa puistosuunnittelua ja kasvivalikoimaa. Rakennetut puistot ja viheralueisiin kuuluvat luonnonmetsiköt mukaan lukien pinta-ala on noin 36 ha.

PUUTARHAN HOITO

Viheralueiden hoidon muutokset

Vuoden 2010 alussa voimaan tulleen yliopistouudistuksen myötä yliopistojen käytössä oleva kiinteistöomaisuus yhtiöitettiin. Yliopiston kiinteistöjä hallinnoi Suomen Yliopistokiinteistöt Oy. Se on yksi kolmesta vuonna 2009 perustetusta kiinteistöyhtiöstä, joihin siirrettiin (15.12.2009) valtionyhtiö Senaatti-kiinteistöjen koko yliopistokiinteistöjen toimiala. Yhtiön osakkaina ovat kaikki pääkaupungin ulkopuolella olevat yliopistot.

Hallinnon uudistumisen myötä myös kiinteistönhoidon organisaatio uudistui ja hoitovastuu siirtyi Senaatti-kiinteistöiltä Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:lle. Jyväskylän kampusmanagerina toimii Jani Virtanen, joka vastaa niin rakennusten kuin viheralueidenkin hoidosta.

Hoitovastuut ja yhteistyö

Suomen yliopistokiinteistöt Oy:n ja kasvitieteellisen puutarhan suunnittelijan välinen yhteistyö hakee vielä suuntaansa eikä ole toiminut samassa laajuudessa kuin Senaatin kanssa, joten kuluneena vuonna viheralueiden hoidon asiantuntijapalvelut ja työntekijöiden opastus jäivät vähäisiksi. Epäselvästä toimeksiantotilanteesta johtuen osa puutarhasta, etenkin Seminaarinpuistossa, kärsikin huonontuneesta hoidon tasosta.

Toimintakertomusvuonna Seminaarinmäen, Mattilanniemen ja Ylistönrinteen kiinteistöjen ja viheralueiden hoitajana toimi RTK-Palvelu Oy. Viheralueiden hoitosopimukseen kuuluu kevät- ja syysiiivous, nurmikoiden hoito, istutusalueiden puhtaanapito, lannoitus, pensaiden ja puiden siistimisleikkaukset ja alueiden yleinen siisteys.

RTK:n kiinteistöyöntekijät hoitivat nurmikon ja yleisen siisteyden; puutarhurin vastuulla olivat perenna- ja pensasistutuksien kunnossapito, kesäkukkien istutus ja hoito sekä pensaiden ja puiden kevään siistimisleikkaukset.

Museon suunnittelija vastasi puutarhan kasvikoelmien rekisteröinnistä ja sijoituskartoista.

Yliopiston viheralueiden kevätkierroksia ei tehty. Syyskierros tehtiin 12.11.2010 Mattilanniemen ja Ylistönrinteiden alueilla. Kierroksella tarkasteltiin ulkoalueiden yleistä siisteyttä ja viheralueiden hoitotöiden tasoa. Kierroksella olivat mukana Suomen yliopistokiinteistöt Oy:n (yksi henkilö), RTK Palvelujen (2) ja museon (yksi) edustajat. RTK:n palvelupäällikkö kirjasi muistiin ajankohtaiset työt. Seminaarinmäellä ei tehty syyskierrosta.

Puistot rakennustöiden keskellä

Seminaarinmäen viherympäristöä ovat viime vuosina rasittaneet rakennusten peruskorjausten aiheuttama työmaaliikenne ja rakennustarvikkeiden varastointi, jotka ovat ruhjoneet ympäristöä. Seminariumin peruskunnostus valmistui vuoden 2010 alussa. Ympäristön nurmikot paikkailtiin alkukesällä.

Joulukuussa 2010 aloitetun Athenaeumin sisäremontin purkulavan ja -jätteen varastointi pieneen Puutarhurintalon puistikkoon kolhi ja talloi kasvillisuutta.

ISTUTUKSET

Kuluneena vuonna ei istutettu uusia monivuotislajeja. Musican seinustalle ja Pitkädun perennaryhmään tehtiin täydennysistutuksia ko. ryhmän jakotaimilla.

Kesäkukat

Seminaarinpuistossa oli kymmenen, Mattilanniemessä viisi ja Ylistöllä kolme kesäkukka-astiaa. Lajeina käytettiin mm. ryhmäsamettikukkaa, kannaa, verbenaa, ahkeraliisaa, pikkupetuniaa ja markettaa.

Elokuun 12. päivä kuvatussa Mattilanniemen kesäkukkais-
tutuksessa on kannaa, markettaa ja pikkupetuniaa. Kuva
Hillevi Kotiranta.

KASVIEN POISTOT

Puiden kaadot

Seminaarinmäen kunnostussuunnitelmaan (Hemgård 2009) liittyviä puiden kuntotutkimuksen (Metsäpalvelu Hänninen 2009) mukaan huonokuntoisiksi arvioituista (68 puuta) puista kaadettiin kuluneena vuonna (Metsäpalvelu Hänninen 26.–27.2.2010) yhteensä kahdeksan puuta; koko latvusto poistettiin kolmesta ja latvustoa kevennettiin kuudesta puusta.

Seminaarinmäen puistot ovat liito-oravan elin-alueetta. Koska vanhojen puiden poistaminen hävittää ja heikentää liito-oravan elinympäristöä, niin puiden kaatoa varten oli haettava poikkeuslupaa Keski-Suomen ympäristökeskukselta. Hakemuksen 72 puusta 23 puuta katsottiin liito-oravan elinympäristölle tärkeiksi tai välttämättömiksi eikä niitä saa kaataa, elleivät ne aiheuta ”välitöntä akuuttia vaaraa”. Lisäksi MAKU-ryhmän lausunnossa katsottiin maiseman ja arkkitehtuurin kannalta tärkeäksi yksi mänty, joten se ei saanut kaatolupaa.

Seminaarinmäeltä poistettiin myös yksi talvimyrskyssä katkennut mänty ja laho hopeasalava. Lisäksi poistettiin kuivia latvuksen osia yhdestä männystä. Ylistön kohtiohallin seinän vesieristysremontissa hävisi neljä orjanruusua ja fysiikan sisääntulon istutuksista kuoli yksi kataja.

Ilkivaltaa

Kaupungin Mattilanniemen uimaranta ja sen aurinkonurmeksi otettu yliopiston Mattilanniemen viheralue olivat vapaa-ajanvietäjien kovassa käytössä etenkin lämpiminä viikonloppuina. Vaikka alueen käyttäjät olivat huomanneet Jätepörssin asentamat roskapöntöt, niin silti ilmeni alueiden roskaamista, töhrimistä ja muuta ilkivaltaa.

Alueiden yleisilmettä heikensi myös jäteautojen ja muun raskaan liikenteen ruhjomat käytävien reunat ja kulmat. Lisäksi nurmikoita käytettiin pysäköinti-alueena.

KASVIKOKOELMAT

Puutarhan kasvit hankitaan ostamalla, siemenvaihdon kautta, keräämällä itse tai saadaan lahjoituksina.

Kasvien hankinta 2010

Toimikertomusvuonna uusia kasveja ei hankittu.

Kasvirekisteri

Puutarhan Putti-tietojärjestelmän kasvirekisteritiedot siirrettiin Access-tietokannan T-puska-kasvirekisteriin. Ohjelman taulukot ovat toimivia, mutta T-Puskan raporttiosuus ei toimi.

Rekisteritietojen muutos- ja siirtovaiheessa (2007–2010) manuaalisesti kirjatut laji- ja rekisteritiedot päivitettiin rekisteriin ajan tasalle, kokoelmatietojen päivitys eteni hyvälle alulle.

Vuoden lopussa puutarhan kasvirekisterissä oli 671 taksonia, 1881 rekisterinumeroa (kasvikantaa) ja noin 19 000 kasvia.

Siemenvaihto, kasvi- ja siemenherbaariot

Siemenluettelo saatiin viidestä ulkomaisesta ja yhdestä kotimaisesta kasvitieteellisestä puutarhasta. Siemenkokoelmiin hankittiin yhteensä 27 annosta.

TIEDOTUS, NEUVONTA JA SIDOSRYHMÄT

Puutarhasta tiedotettiin Suomen kasvitieteellisten puutarhojen yhteisellä sivulla, josta edelleen pääsee jokaisen puutarhan omille kotisivuille. Osoite: www.kasvitieteellisetpuutarhat.fi.

Puutarhaliiton nettisivujen maakuntien puutarhamatkailuhakemistossa kohteena on myös Jyväskylän yliopiston luontomuseo ja kasvitieteellinen puutarha. Osoite: www.puutarhaliitto.fi, josta pääsee Suomen maakunnallisiin puutarhavierailukohteisiin.

Seminaarinpuiston puukartoituksen perusteella kaadettiin (27.–28.2.) huonokuntoisiksi todettuja puita. Metsäpalvelu Kari Hännisen metsurit Villa Ranan kiviportaiden vieressä kasvanutta rauduskoivua kaatamassa. Kuvat Riikka Mäkipelkola.

Lepaan maisemasuunnittelun koulutusohjelman (HAMK) opiskelija Päivi Sundman haastatteli (18.8.2010) kasvitieteellisen puutarhan suunnittelijaa opinnäytetyötään ”Köynnökset seinustoilla” varten.

Yleisölle annettiin tietoa puutarhan lajistosta, vastattiin kasvikyselyihin ja annettiin neuvoja erilaisissa puutarha-asioissa.

Kasvitieteellisen puutarhan ystävät

Yhdistyksen tarkoituksena on tukea ja edistää Jyväskylän yliopiston kasvitieteellisen puutarhan toimintaa yhteistyössä museon henkilökunnan, alueen kiinteistöhallinnon ja viheralueiden hoitoyhtiön kanssa. JKPY ry:n kotisivut: <http://iki.fi/pyhtila/JKPY>. Kulu-neena vuonna yhdistys teki puutarhaa tunnetuksi järjestämällä Cygnaeuksen tammen ja Seminaarinkuusen syntymäpäivätapahtumat.

SEMINAARINMÄEN PUISTOJEN KUNNOSTUS-SUUNNITELMA

Historia-, maisema- ja luontoselvityksistä kunnostus-toimiin

Seminaarinmäelle vuosien 2008–2009 aikana tehtyjen maisema- ja ympäristöselvitysten pohjalta on päätetty aloittaa Seminaarinmäen alueen kunnostus. Suomen yliopistokiinteistöt Oy:n kampusmanageri kutsui koolle Seminaarinmäen operatiivisen ryhmän. Aloituskokouksessa 4.11.2010 Puutarhuritalossa olivat mukana koollekutsujan lisäksi yliopiston tilapalvelujen (2 henkilöä), museon (3 henkilöä) ja RTK Palvelujen (2 henkilöä) edustajat.

Sipulikasveja Musican edustalla 14.5.: lummetulppaani (*Tulipa kaufmanniana*) 'Giuseppe Verdi', raitatulppaani (*Tulipa greigii*) 'Toronto', tähtinarsissi (*Narcissus x incomparabilis*) 'Ice Follies'. Kuva Hillevi Kotiranta.

Tulipa kaufmanniana 'Giuseppe Verdi' lähempää kuvattuna. Kuva Hillevi Kotiranta.

LIITE 1
KARTUNTA ELIÖRYHMITÄIN 2010

	<u>Kartunta</u>	<u>Yhteensä</u>		<u>Kartunta</u>	<u>Yhteensä</u>
Sienet	25	10931	Putkilokasvit	1124	59857
Härmäsienet		3002			
Jäkälät		2658	Siemenet	160	4156
Levät		734			
Maksasammalet	69	606			
Lehtisammalet	84	9793			
Täytetyt eläimet	1	1313			
Kalat		308	Nahkat	57	1267
Linnut		815	Linnut	1	1122
Nisäkkäät	1	190	Nisäkkäät	56	145
			Luut	19	731
			Linnut	2	377
			Nisäkkäät	17	354
Hämähäkkieläimet	2257	3161	Linnunmunat		1060
Juoksujalkaiset		21	Linnunpesät		20
Kaksoisjalkaiset		4			
Simpukat ja kotilot		771	Kivet		1267
Äyriäiset		20	Maalajit		53
			Fossiilit		52

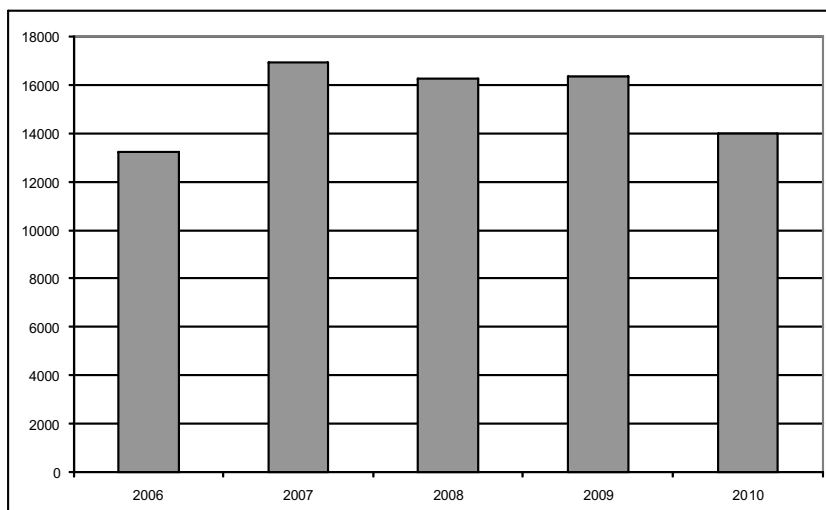
Hyönteiset

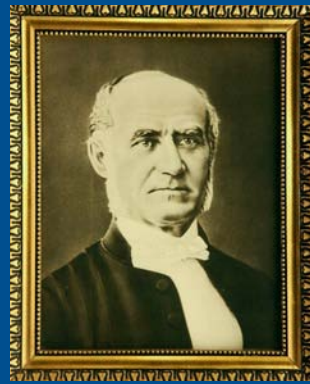
Perhoset		80619	Sudenkorennot		966
M i k r o t		14221	Aikuiset		647
Aikuiset		14091	Toukat		211
Kotelot		126	Kotelot		108
Toukat		4	Koskikorennot		453
M a k r o t		66398	Aikuiset		327
Aikuiset		64952	Toukat		126
Kotelot		567	Päivänkorennot		757
Toukat		879	Aikuiset		397
Kovakuoriaiset	803	34399	Toukat		360
Aikuiset	803	34370	Verkkosiipiset		291
Toukat		29	Kärsäkorennot		111
Pistiäiset		4391	Vesiperhoset		4391
Aikuiset		4230	Aikuiset		4367
Kotelot		16	Kotelot		24
Toukat		145	Pihtihäntäiset		32
Kaksisiipiset		5016	Yhtäläissiipiset		47451
Aikuiset		5008	Luteet	244	2921
Kotelot		8	Kirput		41
Suorasiipiset		310	Jäytiäiset		12
Torakat		76	Kierresiipiset		2793
Termitit		28			
			Hyönteiset yht.	1047	185058
			Aikuiset	1047	182455
			Kotelot		849
			Toukat		1754
			Näytteet yhteensä	4843	286535

LIITE 2
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON MUSEO
LUONNONTIETEELLINEN OSASTO (KESKI-SUOMEN LUONTOMUSEO)
KÄVIJÄMÄÄRÄT 2010

	yksityiset	koululaiset	päiväkoti-ryhmät.	muut ryhmät	yhteensä
tammikuu	377	325		61	763
helmikuu	467	599		138	1204
maaliskuu	649	214	59	170	1092
huhtikuu	426	192	77	82	777
toukokuu	687	779	282	143	1891
kesäkuu	867	248	53	81	1249
heinäkuu	1502			38	1540
elokuu	1029	26	95	101	1251
syyskuu	559	68		497	1124
lokakuu	1024	149	32	80	1285
marraskuu	565	491		264	1320
joulukuu	304	122	16	72	514
yhteensä	8456	3213	614	1727	14010

KÄVIJÄMÄÄRÄT 2006–2010

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO